

# SOCIOKLIMA

komplexní online diagnostika školních tříd – mapování vztahů ve školní třídě

## Výzkumná zpráva

Výsledky dotazníkového šetření sociálního klimatu pomocí online mapování vztahů ve skupinách za využití diagnostických metod firmy SOCIOKLIMA, s.r.o.

Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Mgr. Silvie Bělašková

Mgr. Milena Mikulková

# Obsah

<b>1</b>	<b>Program SOCIOKLIMA – online mapování vztahů</b>	<b>3</b>
1.1	Pro koho je program určen? . . . . .	3
1.1.1	Program SOCIOKLIMA umí . . . . .	3
1.1.2	Program SOCIOKLIMA neumí . . . . .	3
1.2	Preventivní programy pro žáky . . . . .	3
1.2.1	Preventivní programy (zdravé sociální klima a prevence rizikového chování) . . . . .	3
1.2.2	Besedy pro žáky . . . . .	4
1.3	Adaptační programy . . . . .	4
<b>2</b>	<b>Výzkum sociálního klimatu ve školních třídách – koncepce dotazníkového šetření</b>	<b>5</b>
2.1	Diagnostika sociálního klimatu jako výzkumný problém . . . . .	5
2.2	Výzkumné šetření sociálního klimatu jako součást diagnostických procesů ve školním prostředí . . . . .	6
2.2.1	Tvorba dotazníku <i>SOKL</i> . . . . .	6
2.2.2	Tvorba dotazníku <i>U nás ve třídě</i> . . . . .	6
2.2.3	Výběr respondentů a sběr dat . . . . .	6
2.2.4	Postupy analýzy dat . . . . .	8
2.2.5	Cíle výzkumu a metodické postupy . . . . .	9
2.3	Výsledky šetření – deskriptivní závěry . . . . .	10
2.3.1	Výsledky kategorie A – Kamarádké chování . . . . .	15
2.3.2	Výsledky kategorie B – Podřídivé a sociálně neobratné chování . . . . .	18
2.3.3	Výsledky kategorie C – Chování a vzhled poutající pozornost . . . . .	21
2.3.4	Výsledky kategorie D – Vlivné chování . . . . .	24
2.3.5	Výsledky kategorie E – Agresivní chování . . . . .	26
2.3.6	Výsledky kategorie F – Únikové chování . . . . .	29
2.3.7	Výsledky kategorie G – Situační a snadno ovlivnitelné chování . . . . .	30
2.3.8	Výsledky kategorie H – Společensky žádoucí chování . . . . .	32
2.4	Závěry – shrnutí výsledků statistický souhrn . . . . .	35
<b>3</b>	<b>Závěry – možnosti opatření</b>	<b>36</b>

# Úvod

## Motto

*... celoživotně se setkáváme s novými situacemi,  
s novými lidmi, s novým prostředím, s novými nároky,  
nebo musíme zvládat každodenní „životní maličkosti“,  
či změnit již nefunkční životní strategie a postupy...*

Tato zpráva v podobě monotematické výzkumné studie je výstupem víceletého vývojového a výzkumného snažení firmy SOCIOKLIMA, s.r.o. Vývojový výstup je prezentován v podobě výsledků – online diagnostických nástrojů určených primárně k psychodiagnostice žáka, třídy a školy. Tyto diagnostické nástroje napomáhají ke zkvalitnění procesů odhalování sociálně patologických jevů, problémů v komunikaci a napomáhají k vhodnému procesu intervence. Čtenář se o vývojových výsledcích dozví v kapitole 1 a v kapitolách, které představují jednotlivé diagnostické nástroje.

V návaznosti na vývojovou část diagnostických nástrojů je přímo zaváděn i kontrolní mechanismus využití těchto nástrojů. Tento mechanismus „zpětné vazby“ v této výzkumné zprávě prezentujeme jako výzkumné aktivity s prvky kvantitativního a kvalitativního pedagogického výzkumu. Na základě provedeného výzkumu jsou prezentovány výsledky. Tyto výzkumné aktivity napomohou ke zkvalitnění diagnostických nástrojů, k ověření validity a reliability dotazníků (*SOKL, U nás ve třídě* apod.), jakož i k vytvoření map výskytu rizikového chování v rámci jednotlivých škol a krajů či celé ČR. Výzkumné aktivity, tak jak jsou nastaveny, napomohou ke zpracování metodiky práce s diagnostickými nástroji, upřesní výzkumné postupy a napomohou k ověření výzkumných problémů. V neposlední řadě přinesou do praxe inovované a nové postupy psychosociální diagnostiky.

Cílem dotazníkového šetření bylo vyhodnotit aktuální část vývojového procesu diagnostických metod – výzkumné ověření užívání vybraných metod na online mapování vztahů ve školních třídách napříč kraji v ČR. Pozornost jsme soustředili do oblastí:

- chování – výskyt různých typů chování, jejich kategorizace,
- sledování souvislostí mezi kategoriemi chování a výskytem rizikového chování,
- žákovo pojetí chování – využití prvků sociometrie v online mapování vztahů,
- srovnání výskytu kategorií chování mezi jednotlivými kraji.

Jako charakteristické znaky – proměnné v těchto hlavních oblastech zkoumání – jsme zvolili pohlaví respondentů, ročník v dané škole, výskyt typů chování v jednotlivých krajích a charakteristiku výskytu chování ve škole.

Takto zpracované oblasti a jejich specifické znaky nám umožňují zkoumat a porovnávat vícero charakteristických vztahů chování. Je možné srovnávat výskyt kategorií v jednotlivé škole a srovnávat v ročnících, porovnávat výskyt typů chování mezi muži a ženami či mezi jednotlivými subsekcemi. Na základě průměrů mezi ročníky je možné také testovat hypotézy mezi jednotlivými kategoriemi. Primárně jsme se však soustředili na popis výskytu kategorií a jejich porovnávání mezi jednotlivými kraji. Na základě analýzy dat jsme se pokusili o popis základních problematických položek a postupů, jakož i zahájení procesu restrukturalizace některých položek v diagnostických metodách a chtěli jsme zjistit i případné příčiny nejasností ve vyplňování online verzí dotazníků. Problematické body jsme popsali a navrhli řešení ve formě zjednodušení některých položek.

Publikace si klade za cíl představit online metody psychosociální diagnostiky. Je určena primárně ředitelům, výchovným poradcům, učitelům, pracovníkům ve školní správě, ale své místo si najde i u studentů pedagogiky. Autorský kolektiv doufá, že čtenář najde v publikaci mnoho pozitivních podnětů, které využije ke zkvalitnění své práce a k řešení interpersonálních vztahů.

Závěrem chceme poděkovat všem, kteří se podíleli na vzniku a fungování online mapování vztahů, všem, kteří se podílejí na jejím zkvalitňování a v neposlední řadě všem, kteří dosud úspěšně využívají dané online mapování ke své práci.

Tato publikace je vstupem do dané problematiky a autorský kolektiv bude rád za cenné připomínky, rady a doporučení, které vytvoří konstruktivní dialog napomáhající ke zkvalitňování vztahů mezi lidmi.

*kolektiv autorů*

# 1 Program SOCIOKLIMA – online mapování vztahů

Program SOCIOKLIMA je pedagogický nástroj určený pro běžnou praxi ve školách, je nenáročný na čas, místo, administraci i realizaci. Program SOCIOKLIMA umožňuje porozumět dění ve třídě, projevům chování některých žáků. Po dokončení poskytuje okamžitou optimální míru informací ve výstupu, který nabízí doporučení a směr další práce jak s jednotlivci, tak s celou třídou.

## 1.1 Pro koho je program určen?

- pro žáky (zejména druhého stupně a středních škol)
- pro pedagogy jako nástroj pro zjišťování sociálního klimatu ve třídě a výskytu rizikového chování
- pro odborné pracovníky v problematice prevence rizikového chování

### 1.1.1 Program SOCIOKLIMA umí

- nabídnout několik úrovní využití (pomůcky do výuky, mapování tendencí, mapování vztahů, sociometrie)
- nabídnout online přístup odkudkoliv (není závislé na společné administraci)
- jednoduchou, stručnou, zábavnou a výstižnou formou zjistit důležité informace
- automaticky vyhodnocovat a interpretovat získané údaje
- okamžitě generovat výsledky a zprávy
- v příslušném rozsahu uchovávat a doplňovat portfolio získaných informací – škola, žák, učitel
- sledovat vývoj žáka i vývoj třídy od přihlášení po ukončení – kontinuální vývoj
- porovnávat a sdružovat informace o jednotlivci (expertní úroveň) z více zdrojů v rámci programu SOCIOKLIMA
- analyzovat geografický výskyt sledovaného chování
- sledovat výskyt chování a vytvářet statistiku podle vybraných kritérií – pohlaví, věk, typ školy, lokalita

### 1.1.2 Program SOCIOKLIMA neumí

- měnit lidi
- napravovat chyby
- posoudit skryté příčiny jevů
- psychologicky diagnostikovat osobnost
- být náhradou práce se třídou, náhradou vztahu a zájmu

## 1.2 Preventivní programy pro žáky

Po konzultaci s MŠMT je možné využít program SOCIOKLIMA, včetně dalších programů přímé práce s žáky, v rámci šablony VII. Inkluzivní vzdělávání – klíčová aktivita VII/1 Prevence rizikového chování.

Projekt je možné využít dále na dlouhodobou smluvní spolupráci v oblasti prevence rizikového chování a poskytování poradenských služeb v oblasti terénního výchovného poradenství – pravidelné poradenské dny pro žáky, rodiče i pedagogy; přímá práce se třídou. Služby škole může zajišťovat externí subjekt na základě nákupu sjednaných služeb v dané problematice (fakturace).

### 1.2.1 Preventivní programy (zdravé sociální klima a prevence rizikového chování)

- *forma*: přímá práce se třídou
- *rozsah*: 12–15 vyučovacích hodin ve třech až pěti dnech v rozmezí maximálně jednoho měsíce
- *obsah*: adaptační programy, monitorování vztahů ve třídě, diagnostické šetření vztahů ve třídě, preventivní programy v oblasti sociálního klimatu třídy, intervenční programy ve třídách s narušenými vztahy

## Adaptační program

- 1. stupeň ZŠ: *Kouzelný les*,
- 2. stupeň ZŠ: *TESKWATAWA, Na jedné lodi*

## Preventivní programy včetně mapování vztahů ve třídě

- 1. stupeň ZŠ: *Odkaz neznámého objevitele, Příběh lesa* (4–6 hodin, jeden den)
- 2. stupeň ZŠ, SŠ: *Sociální klima třídy*

## Intervenční programy

- *Zdravá třída*

### 1.2.2 Besedy pro žáky

- v délce 2 vyučovacíh hodin (2. stupeň ZŠ, SŠ)
- počet žáků ve skupině 15–30 / možnost spojení tříd v ročníku
- přítomnost vyučujícího
- interaktivní metody, aktivní sociální učení, skupinová diskuse, prvky dramatické výchovy

## Témata besed

- *Co zas po mně chcete* – jak proplout dospíváním
- *Nechte mě být* – zvládání zátěžových situací
- *Na skok do dospělosti* – vhodné pro žáky 9. ročníků
- *Já a moje třída* – o vztazích ve vrstevnické skupině
- *Každý jsme jiný... a to je dobře* – multikulturní výchova
- *Spirála nebezpečné lásky* – o závislostech z jiného úhlu
- *Mozaika zdraví* – komplexní pohled na různé složky zdraví
- *Zdravé vztahy a nemoci lásky* – partnerství, manželství, rodina
- *Transgenerační soužití* – napříč generacemi
- *Vztahová patologie* – narušené vztahy mezi lidmi ve skupině a jejich řešení
- *Sociální patologie* – stručný exkurz do problematiky
- *Kamarádství a přátelství* – člověk člověku člověkem
- *Základní práva a povinnosti dítěte, rodičů a učitelů*

## 1.3 Adaptační programy

- vícedenní programy na začátku školního roku / vhodné mimo školu, není nezbytné
- využitelné zejména při konstituování nového třídního kolektivu, příp. rekonstrukci
- cílem je minimalizace adaptačních problémů, nastolení skupinových pravidel, předcházení nežádoucím vztahovým poruchám
- přítomnost třídního učitele, příp. VP, ŠMP, vedení školy, vyučujících
- v závěru je doporučeno setkání s rodiči (1–3 hodiny)
- poradenství při tvorbě individuálního adaptačního programu – rámcový scénář

(upraveno podle <http://www.SOCIOKLIMA.eu/o-programu/>)

## 2 Výzkum sociální klimatu ve školních třídách – koncepce dotazníkového šetření

### 2.1 Diagnostika sociálního klimatu jako výzkumný problém

Ve výzkumu diagnostiky sociálního klimatu je možné vymezit celou řadu výzkumných témat a výzkumných otázek. Počínaje terminologickým pojednáním a různými typy analýz terminologického pojetí pojmu sociální klima, k vymezování základního pojmosloví, kde nosným pilířem jsou pojmy: prostředí, klima<sup>1</sup>, atmosféra, charakter či étos. Tyto pojmy jsou dále rozvíjeny v souvislostech prostředí (Mareš, 1998), hierarchie (Seebauerová, 2005; Petlák, 2006; Kašpárková, 2008), typů (Oswald, 1989; Grecmanová, 2008, 2011; Mareš, 1998) a kodifikované jako pedagogické termíny. Pokud bychom otázky pojmového vymezení brali za vyčerpané, je dobré se podívat i na možnosti a nejčastější trendy současných přístupů ke zkoumání diagnostiky sociálního klimatu. Už na začátku je nutné konstatovat, že tento problém zužujeme na školní prostředí, konkrétně školní třídu. Takto zúžený problém nám napomáhá identifikovat se se specifickou sociální skupinou a vyhnout se tak nedorozuměním s širokým vymezováním výzkumného problému, který by mohl sklouznout do roviny klimatu pracovních kolektivů, klimatu školy a evokoval by prvky školního managementu a evaluace školy jako celku. Klima ve školní třídě budeme definovat spolu s (Grecmanová, 2008, s. 49) jako „klima třídy vytvářející se jak ve výuce, tak o přestávkách a při dalších akcích třídy“. Také v klimatu třídy se konfrontuje objektivní realita se subjektivním vnímáním a prožíváním žáků. V takto vymezeném pojetí klimatu nám půjde o popis a charakteristiku:

- stavu klimatu ve třídě z pohledu žáků
- srovnání názorů žáků na klima dané třídy
- rozdílů mezi subjektivním pohledem „na svou pozici ve třídě“ a objektivním pohledem spolužáků
- výskytu rizikového chování
- základní diagnostiky třídy
- popisu charakteristických zjištění příčin chování
- možností ovlivnění klimatu ve třídě formou intervence

Jak uvádíme v dalších kapitolách této výzkumné zprávy, zájmem našich výzkumných aktivit je popis daného stavu chování a možnosti uchopení této problematiky z pohledu diagnostiky a výzkumného ověření funkčnosti této diagnostiky – programu SOCIOKLIMA. Objektom našeho studia a výzkumných aktivit je tedy proces diagnostiky školní třídy, za účelem zjistit klima školní třídy a ověřit nástroje diagnostiky (v našem případě online diagnostika). Oblast zkvalitňování klimatu je velmi progresivní a co do diagnostických přístupů velmi rychle se rozvíjející.

Nejčastějšími přístupy, které se užívají v praxi jsou<sup>2</sup>:

- sociometrické – ratingy apod. (SORAD, LJ Sociometrie a pod.) – Moreno, Hrabal, Musil
- organizačně-sociologické přístupy – standardizované pozorování interakce – Cohenová
- interakční přístup – interakční analýza pozorování – Flanders, Pelikán, Lukeš
- pedagogicko-psychologický přístup – posuzovací škály CLI apod. – Abra
- školní etnografie – dlouhodobé zúčastněné pozorování – Klusák
- vývojově-psychologický přístup – soubor diagnostických metod – Ecclesová
- sociálně-psychologický a environmentální přístup – posuzovací škály – Fraser

Přístup pracovníků SOCIOKLIMA, s.r.o. vychází z kombinace všech přístupů a snaží se o celostní přístup k diagnostice. Využívají se přitom prvky klasické – pozorování, ratingové metody, rozhovory, ale i moderní trendy jako je online mapování, preventivní a intervenční programy, vzdělávací semináře a školení.

<sup>1</sup>Terminologické vymezování pojmu sociální klima je velmi častým obsahem mnoha odborných statí a monografií. Vymezování, terminologické zpřesňování pojmů a výzkumu sociálního klimatu ve školním prostředí se věnuje mnoho výzkumných pracovníků a akademiků - např. Grecmanová, Mareš, Křivoňavý Seebauerová, Ježek, Petlák, Furman, Havlíková, Kováčová, Linková. Definiční je možné dohledat v Pedagogickém slovníku, Pedagogické encyklopedii či např. na <http://www.klima.pedagogika.cz/skola/sborniky.html> nebo <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/124/VLIV-PROSTREDI-SKOLY-NA-JEJI-KLIMA.html/>.

<sup>2</sup>Stručně uvádíme vždy přístup, specifický znak a představitele daného přístupu.

## 2.2 Výzkumné šetření sociálního klimatu jako součást diagnostických procesů ve školním prostředí

Cílem výzkumu je mapovat realizaci diagnostického procesu metodami a testy *SOKL* a *U nás ve třídě* pomocí online mapování vztahů ve školní třídě. Konkrétně jde o popis, vysvětlení a vyhodnocení procesů diagnostiky školní třídy zaměřené na chování, monitoring výskytu typů chování v jednotlivých školách a jejich srovnání na úrovni krajů. Kraje budou následně srovnané v kontextu celé ČR podle výskytu typů chování. Samotné výzkumné dotazníkové šetření bude probíhat v následujících fázích: za pomoci online zadávání položek v dotazníku získáme data potřebná k analýze (1. fáze). 2. fáze bude probíhat ve formě tvorby kohort pro jednotlivé ročníky. Statistickou analýzou dat jednotlivých typů chování žáků se vytvoří kategorie chování (3. fáze) a tyto budou následně srovnávány na základě výše popsaných kritérií (4. fáze). Poslední fází (5. fáze) bude vytvoření mapy ČR podle výskytu daných kategorií. Při sledování takto vytyčených cílů v rámci výzkumného šetření budeme zkoumat i oblast typů chování a následnou volbu možností vhodné intervence.

### 2.2.1 Tvorba dotazníku *SOKL*

Tvorba dotazníku *SOKL* vycházela z obecně daných cílů výzkumu a opírala se o vymezení cílů výzkumu a jeho specifickou charakteristiku. Jedná se o obrázkový dotazník v grafické podobě. Dotazník mapuje vztahy ve třídě, popisuje sociální role, pozice žáků ve třídě a mapuje rizikové chování. Dotazník *SOKL* určený k výzkumným aktivitám byl koncipován na základě prvních výsledků diagnostiky ve firmě SOCIOKLIMA, s.r.o. Následně byl převeden do podoby online, kde prošel vizuální a terminologickou úpravou do podoby, která sloužila pro účely samotného výzkumného šetření. V první fázi byl dotazník *SOKL* podroben pilotáži a interní i externí oponentuře jak tvůrci testu, tak i učiteli a řediteli škol, které ho používají, a supervizory diagnostických a výzkumných aktivit. Na základě vyhodnocení oponentury interními a externími subjekty byly přijaty změny – doplnění textových částí, úprava grafického designu apod. V rámci finální podoby k účelům výzkumných aktivit, dotazník zahrnuje grafické statické i dynamické položky. Každý žák vybírá z obrázkové předlohy obvyklé projevy chování nebo vlastnosti svých spolužáků. Po ukončení testu všemi žáky ve třídě jsou generovány výsledky v kategoriích chování (kategorie viz kapitola 2.2.4).

### 2.2.2 Tvorba dotazníku *U nás ve třídě*

Druhým výzkumným nástrojem používaným v tomto výzkumném šetření, je textový dotazník *U nás ve třídě*. Tento dotazník podobně jako dotazník *SOKL* vychází z obecně daných cílů výzkumu a prošel podobnou fází posuzování. Jeho zaměření se však liší nejen textovou částí, ale i cílovým zaměřením. Zaměření dotazníku *U nás ve třídě* je na mapování specifických sociálních rolí. Žák odpovídá na dané otázky výběrem jména spolužáka ze seznamu. K tomuto menu spolužáka z výběru charakteristické vlastnosti či chování přiřadí dané tvrzení. Výstup je automaticky generován, je k dispozici bezprostředně po odeslání dotazníku (uzavření) všemi žáky ve třídě. Je členěn podobně jako *SOKL* na dané oblasti chování.

### 2.2.3 Výběr respondentů a sběr dat

Základním výzkumným vzorkem, pro analýzy realizované v rámci výzkumného šetření, byli všichni žáci druhého stupně základních škol v České republice ve školním roce 2010/2011. K účasti na výzkumném šetření byli osloveni žáci na vybraných základních školách ( $N = 34$ ). Tento záměrný výběr byl určen s přihlédnutím k dlouhodobější spolupráci firmy SOCIOKLIMA, s.r.o. s danými školami. Tím se eliminovalo i riziko neochoty spolupracovat na daných výzkumných aktivitách. Výběr v závislosti na velikosti obce či kraje a zastoupení žáků nebyl proveden. Tyto charakteristiky nejsou adekvátním ukazatelem diferencující proměnné. Vysokou míru reprezentativnosti z pohledu výběrového vzorku k základnímu tedy nemůžeme určit. Výběrový vzorek byl tvořen 1900 vyplněnými dotazníky (vyplněné ke dnu 30.6.2011) žáky druhého stupně ZŠ. Z toho žen tvořilo 48,7 % ( $N = 925$ ) a mužů 51,3 % ( $N = 975$ ). Zapojených bylo celkem 34 škol z 11 krajů<sup>3</sup>. V tabulkách 1 a 2 uvádíme četnosti respondentů podle pohlaví a podle ročníků, tyto statistické údaje jsou doplněny i o grafickou podobu v grafu 1.

Možné disproporce a zkrácení výsledků v daném výzkumu mohou být zapříčiněny i koncepcí výzkumného vzorku, jakož i neparametrickým uspořádáním počtu škol za jednotlivé kraje ve výzkumném šetření.

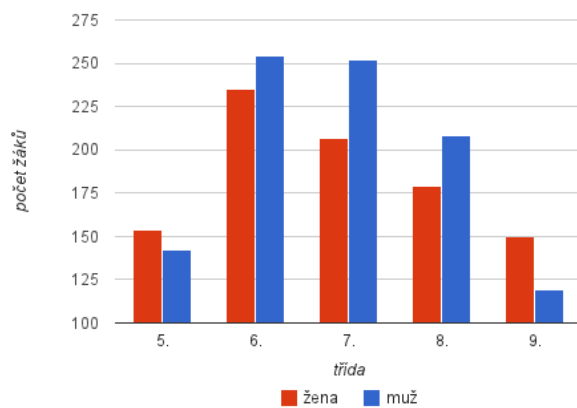
<sup>3</sup>Výzkumného šetření se zúčastnily ZŠ z krajů: Plzeňský, Jihomoravský, Ústecký, Jihočeský, Moravskoslezský, Karlovarský, Vysočina, Zlínský, Olomoucký, Liberecký, Pardubický.

třída	Pozorované četnosti		
	počet žen	počet mužů	řádky součet
5.	154	142	296
6.	235	254	489
7.	207	252	459
8.	179	208	387
9.	150	119	269
celkem	925	975	1900

Tabulka 1: Zastoupení mužů a žen ve výzkumném vzorku.

	Kontingenční tabulka (marginální součty nejsou označeny)			
	třída	počet žen	počet mužů	celkový počet
četnost	5.	154	142	296
řádk. četnost		52,03 %	47,97 %	15,58 %
četnost	6.	235	254	489
řádk. četnost		48,06 %	51,94 %	25,74 %
četnost	7.	207	252	459
řádk. četnost		45,10 %	54,90 %	24,16 %
četnost	8.	179	208	387
řádk. četnost		46,25 %	53,75 %	20,37 %
četnost	9.	150	119	269
řádk. četnost		55,76 %	44,24 %	14,16 %
četnost	všechny třídy	925	975	1900

Tabulka 2: Zastoupení jednotlivých ročníků ve výzkumném vzorku.



Graf 1: Dvojrozměrné rozdělení tříd a pohlaví.



Kategorie	Četnost	Kumulativní četnost	Relativní četnost	Kumulativní relativní četnost
30100	25	25	1,31579	1,3158
69674	118	143	6,21053	7,5263
69603	139	282	7,31579	14,8421
43001	64	346	3,36842	18,2105
39701	136	482	7,15789	25,3684
71000	57	539	3,00000	28,3684
35601	65	604	3,42105	31,7895
67401	7	611	0,36842	32,1579
68603	100	711	5,26316	37,4211
37365	89	800	4,68421	42,1053
38279	59	859	3,10526	45,2105
69604	119	978	6,26316	51,4737
69701	164	1142	8,63158	60,1053
63500	186	1328	9,78947	69,8947
36001	101	1429	5,31579	75,2105
33901	241	1670	12,68421	87,8947
46001	25	1695	1,31579	89,2105
68722	113	1808	5,94737	95,1579
53002	37	1845	1,94737	97,1053
69501	55	1900	2,89474	100,0000
ChD	0	1900	0,00000	100,0000

Tabulka 3: Zastoupení žáků v jednotlivých školách ve výzkumném vzorku.

Kategorie	Četnost	Kumulativní četnost	Relativní četnost (platných)	Kumulativní % (platných)	Relativní četnost (všech)	Kumulativní % (všech)
Plzeňský	266	266	14,00000	14,0000	14,00000	14,0000
Jihomoravský	662	928	34,84211	48,8421	34,84211	48,8421
Ústecký	64	992	3,36842	52,2105	3,36842	52,2105
Jihočeský	284	1276	14,94737	67,1579	14,94737	67,1579
Moravsko-slezský	57	1333	3,00000	70,1579	3,00000	70,1579
Karlovarský	166	1499	8,73684	78,8947	8,73684	78,8947
Vysočina	7	1506	0,36842	79,2632	0,36842	79,2632
Zlínský	213	1719	11,21053	90,4737	11,21053	90,4737
Olomoucký	119	1838	6,26316	96,7368	6,26316	96,7368
Liberecký	25	1863	1,31579	98,0526	1,31579	98,0526
Pardubický	37	1900	1,94737	100,0000	1,94737	100,0000

Tabulka 4: Zastoupení jednotlivých krajů ve výzkumném vzorku.

#### 2.2.4 Postupy analýzy dat

Data byla sbírána online dotazníky v prostředí HTML na stránkách firmy SOCIOKLIMA, s.r.o.<sup>4</sup> Po ukončení sběru dat (30.6.2011) byly odpovědi respondentů převedeny (exportovány) do programu Statistica CZ verze 9.0. Z dat byly vytvořeny databáze, které prošly procesem třídění statistickými testy neparametrickými<sup>5</sup>. Pro účely statistického zpracování byly standardně zaokrouhlené hodnoty, pro účely interpretace byly některé skupiny dat sdružené do stávajících kategorií a tím byly použity i postupy a procedury v rámci deskriptivní statistiky. Jednalo se o modus, medián, aritmetický průměr, směrodatné odchylky. Z neparametrických a parametrických technik pro zjišťování vztahů proměnných byly použity: Spearmanův test nezávislosti (korelační koeficienty), A NOVA (Friedmanův a Kendallův koeficient shody, Kruskal–Wallis), test dobré shody, Kolmogorův test (test středních hodnot), dvojitý T-test (odhady rozptylu).

<sup>4</sup>Na stránce <http://www.socioklima.eu/> je nutné se registrovat v registračním poli pro vyplňování dotazníků online.

<sup>5</sup>K jednotlivým druhům testů použitým k položkám v dotazníku a pro účely porovnávání uvádíme jejich názvy a specifikaci při konkrétním úkonu a při výsledné podobě v použité tabulce či grafu – použité (vygenerované) z programu Statistica CZ 9.0.

### 2.2.5 Cíle výzkumu a metodické postupy

Cílem výzkumu je mapovat behaviorální komponentu klimatu třídy prostřednictvím metody SOCIOKLIMA – online mapování vztahů pomocí dotazníku *SOKL* v určených kategoriích:

- A. KAMARÁDSKÉ CHOVÁNÍ
- B. PODŘÍDIVÉ A SOCIÁLNĚ NEOBRATNÉ CHOVÁNÍ
- C. CHOVÁNÍ A VZHLED POUTAJÍCÍ POZORNOST
- D. VLIVNÉ CHOVÁNÍ
- E. AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ
- F. ÚNIKOVÉ CHOVÁNÍ
- G. SITUAČNÍ A SNADNO OVLIVNITELNÉ CHOVÁNÍ
- H. SPOLEČENSKY ŽÁDOUCÍ CHOVÁNÍ

Tyto kategorie vyjadřují v souhrnném pojetí určité lidské vlastnosti, které vyjadřujeme pojmem index. Indexy v rámci kategorií specifikujeme:

- A. Index oblíbenosti
- B. Index ohrožení
- C. Index upoutávání
- D. Index vlivu
- E. Index agresivity
- F. Index úniku
- G. Index ovlivnitelnosti
- H. Index úspěšnosti

Z cíle výzkumu je zřejmá snaha po validaci testu a ověření reliability testu a vyplývají i výzkumné otázky, které tento cíl specifikují do detailnějších výzkumných problémů. Je možné vytvořit normu pro jednotlivé věkové kohorty? Do jaké míry je možné vyjádřit a specifikovat výsledky výskytu určitých typů chování v sledovaných kategoriích? Je možné popsat, na základě nálezů výzkumu, výskyt rizikového chování? Jaké role hrají při výskytu chování souvislosti: velikost školy a rizikové chování? Je možné vytvořit mapu výskytu rizikového chování? Z takto položených otázek jsme specifikovali výzkumné otázky (VO) a příslušné hypotézy (H).

TO1 Jaké chování je zastoupeno žáky ve výzkumu uváděny v nejvyšší míře (kategorie A–H)?

H1 Žáci uvádějí nejvíce výskyt kamarádského chování a to ve všech zkoumaných třídách (ročnících).

VO2 Která subsekcce chování (u jednotlivců) vyžadující pozornost (C) je uváděna nejčastěji?

H2 Nejčastějším chováním v kategorii C je chování ve formě iniciovaného chování a projevy rušivého chování.

VO3 Jaký je vztah mezi výskytem kamarádského chování (A) a agresivního chování (G) vztahující se ke konkrétním žákům?

H3 Žáci s výrazným výskytem ( $>4$ , podle počtu žáků ve třídě) agresivního chování mají statisticky významně nižší počet voleb v kategorii kamarádské chování ( $<4$ , podle počtu žáků ve třídě).

VO4 Jaký je vztah kamarádského chování (A) a chováním poutajícím pozornost v projevech drzosti a rušivého chování (C)?

H4 Žáci s výrazným výskytem ( $>5$ , podle počtu žáků ve třídě) drzosti a rušivého chování mají statisticky významně nižší počet voleb v kategorii kamarádského chování ( $<5$ , podle počtu žáků ve třídě).

VO5 Jaký je vztah mezi výskytem podřízeného chování (B) a výskytem agresivního chování (E, G)?

H5 Žáci s výrazným výskytem podřízeného chování ( $>4$ , podle počtu žáků ve třídě) mají nulovou nebo statisticky významně nižší hodnotu agresivního chování ( $<4$ , podle počtu žáků ve třídě).

## 2.3 Výsledky šetření – deskriptivní závěry

Z výzkumného problému, který je stanoven jako snaha o sledování rozložení kategorií chování ve školách v rámci ČR v jednotlivých ročnících, vyplývá snaha po popisu a porovnání výskytu daných kategorií. Tyto jsme stanovili na základě položek v diagnostických testech *SOKL* a *U nás ve třídě* následovně:

- A: KAMARÁDSKÉ CHOVÁNÍ

---

  - A.1 kamarádství obecné
  - A.2 kamarádství výběrové
  - A.3 ochotná pomoc
  - A.4 ochrana a zastání se
  
- B: PODŘÍDIVÉ A SOCIÁLNĚ NEOBRATNÉ CHOVÁNÍ

---

  - B.1 projevy strachu, nejistoty a úzkosti
  - B.2 pasivní objekt fyzického násilí
  - B.3 objekt psychického ubližování a provokací
  - B.4 projevy nesamostatnosti a dětinskosti
  - B.5 osamělost
  - B.6 výrazná odlišnost
  
- C: CHOVÁNÍ A VZHLED POUTAJÍCÍ POZORNOST

---

  - C.1 projevy drzosti a rušivé chování
  - C.2 iniciátor legrace (třídní klaun)
  - C.3 extravagantní zevnějšek a vystupování
  - C.4 zvýšená potřeba být nejlepší, být „in“
  - C.5 atraktivní vzhled
  
- D: VLIVNÉ CHOVÁNÍ

---

  - D.1 vůdce s pozitivním vlivem
  - D.2 vůdce s negativním vlivem
  
- E: AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ

---

  - E.1 fyzická agrese aktivní
  - E.2 verbální agrese
  - E.3 pasivně agresivní chování
  - E.4 agresivní chování prostřednictvím komunikačních technologií
  
- F: ÚNIKOVÉ CHOVÁNÍ

---

  - F.1 častá absence
  - F.2 denní snění a netečnost
  
- G: SITUAČNÍ A SNADNO OVLIVNITELNÉ CHOVÁNÍ

---

  - G.1 podřízenost a lokajství
  - G.2 jedinci s dvojrolí (oběť i agresor)
  - G.3 spoluúčast na skupinovém ubližování
  
- H: SPOLEČENSKY ŽÁDOUCÍ CHOVÁNÍ

---

  - H.1 slušné chování
  - H.2 školní nebo mimoškolní úspěšnost

Z daných položek A až H byly pro potřeby souhrnné statistiky spojeny subsekcce označované A.1 až H.2 pod kmenové označení A až H. Co se týče rozložení odpovědí na jednotlivé kategorie v rámci ČR – výskyt typů chování kódovaného kategoriemi A až H – uvádíme souhrnné statistické údaje v tabulkách č. 5 až 14 a v grafech č. 2 až 4.

proměnná	průměr	medián	modus	četnost modusu	minimum	maximum	25,000 kvantil	75,000 kvantil	směrodatná odchylka	rozptyl
A	7,307895	7,00	4,00	161	0,00	24,00	4,00	10,00	4,768848	22,74191
B	2,872632	2,00	0,00	469	0,00	30,00	1,00	4,00	3,490842	12,18598
C	5,936316	4,00	1,00	216	0,00	33,00	2,00	8,00	5,332904	28,43986
D	1,007368	1,00	0,00	915	0,00	15,00	0,00	1,00	1,433059	2,05366
E	1,676316	0,00	0,00	1097	0,00	29,00	0,00	2,00	2,984419	8,90676
F	1,733684	1,00	0,00	837	0,00	23,00	0,00	2,00	2,796338	7,81951
G	0,739474	0,00	0,00	1126	0,00	10,00	0,00	1,00	1,227652	1,50713
H	3,947895	2,00	0,00	491	0,00	26,00	0,00	6,00	4,851879	23,54073

Tabulka 5: Zastoupení odpovědí A až H všech skupin společně.

interval	četnost	kumulativní četnost	relativní četnost	kumulativní relativní četnost
$0 \leq x < 4$	469	469	24,68421	24,6842
$4 \leq x < 8$	568	1037	29,89474	54,5789
$8 \leq x < 12$	511	1548	26,89474	81,4737
$12 \leq x < 16$	240	1788	12,63158	94,1053
$16 \leq x < 20$	87	1875	4,57895	98,6842
$20 \leq x < 24$	20	1895	1,05263	99,7368
$24 \leq x < 28$	5	1900	0,26316	100,0000

Tabulka 6: Zastoupení odpovědí A – frekvenční tabulka četností.

interval	četnost	kumulativní četnost	relativní četnost	kumulativní relativní četnost
$0 \leq x < 5$	1502	1502	79,05263	79,0526
$5 \leq x < 10$	300	1802	15,78947	94,8421
$10 \leq x < 15$	68	1870	3,57895	98,4211
$15 \leq x < 20$	22	1892	1,15789	99,5789
$20 \leq x < 25$	6	1898	0,31579	99,8947
$25 \leq x < 30$	1	1899	0,05263	99,9474
$30 \leq x < 35$	1	1900	0,05263	100,0000

Tabulka 7: Zastoupení odpovědí B – frekvenční tabulka četností.

interval	četnost	kumulativní četnost	relativní četnost	kumulativní relativní četnost
$0 \leq x < 5$	975	975	51,31579	51,3158
$5 \leq x < 10$	517	1492	27,21053	78,5263
$10 \leq x < 15$	248	1740	13,05263	91,5789
$15 \leq x < 20$	118	1858	6,21053	97,7895
$20 \leq x < 25$	30	1888	1,57895	99,3684
$25 \leq x < 30$	10	1898	0,52632	99,8947
$30 \leq x < 35$	2	1900	0,10526	100,0000

Tabulka 8: Zastoupení odpovědí C – frekvenční tabulka četností.

interval	četnost	kumulativní četnost	relativní četnost	kumulativní relativní četnost
$0 \leq x < 3$	1680	1680	88,42105	88,4211
$3 \leq x < 6$	188	1868	9,89474	98,3158
$6 \leq x < 9$	26	1894	1,36842	99,6842
$9 \leq x < 12$	5	1899	0,26316	99,9474
$12 \leq x < 15$	0	1899	0,00000	99,9474
$15 \leq x < 18$	1	1900	0,05263	100,0000

Tabulka 9: Zastoupení odpovědí D – frekvenční tabulka četností.

interval	četnost	kumulativní četnost	relativní četnost	kumulativní relativní četnost
$0 \leq x < 5$	1664	1664	87,57895	87,5789
$5 \leq x < 10$	174	1838	9,15789	96,7368
$10 \leq x < 15$	47	1885	2,47368	99,2105
$15 \leq x < 20$	12	1897	0,63158	99,8421
$20 \leq x < 25$	1	1898	0,05263	99,8947
$25 \leq x < 30$	2	1900	0,10526	100,0000

Tabulka 10: Zastoupení odpovědi E – frekvenční tabulka četností.

interval	četnost	kumulativní četnost	relativní četnost	kumulativní relativní četnost
$0 \leq x < 4$	1610	1610	84,73684	84,7368
$4 \leq x < 8$	198	1808	10,42105	95,1579
$8 \leq x < 12$	60	1868	3,15789	98,3158
$12 \leq x < 16$	22	1890	1,15789	99,4737
$16 \leq x < 20$	5	1895	0,26316	99,7368
$20 \leq x < 24$	5	1900	0,26316	100,0000

Tabulka 11: Zastoupení odpovědi F – frekvenční tabulka četností.

interval	četnost	kumulativní četnost	relativní četnost	kumulativní relativní četnost
$0 \leq x < 2$	1574	1574	82,84211	82,8421
$2 \leq x < 4$	245	1819	12,89474	95,7368
$4 \leq x < 6$	66	1885	3,47368	99,2105
$6 \leq x < 8$	8	1893	0,42105	99,6316
$8 \leq x < 10$	6	1899	0,31579	99,9474
$10 \leq x < 12$	1	1900	0,05263	100,0000

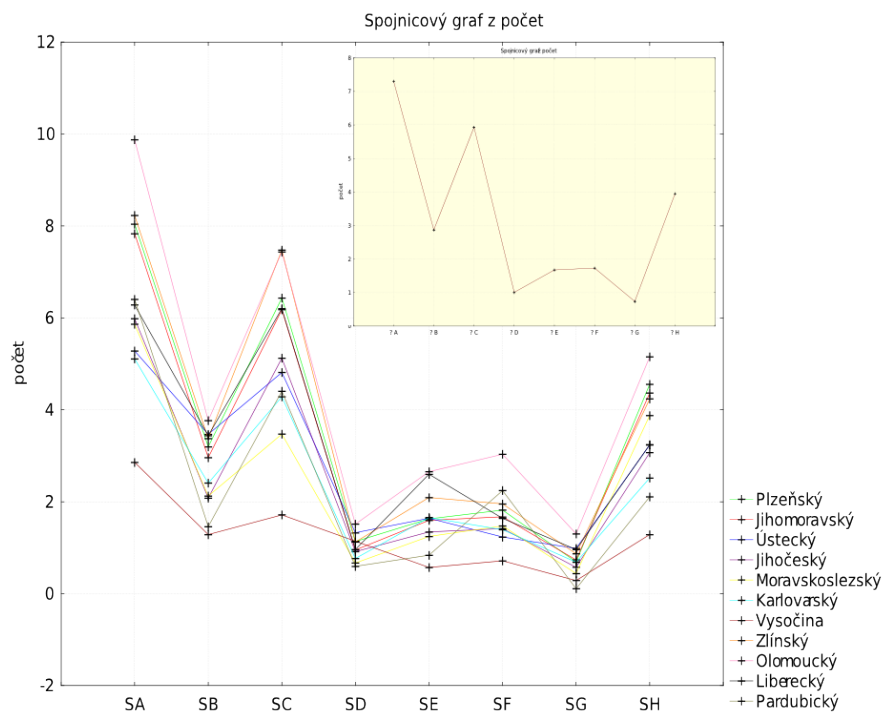
Tabulka 12: Zastoupení odpovědi G – frekvenční tabulka četností.

interval	četnost	kumulativní četnost	relativní četnost	kumulativní relativní četnost
$0 \leq x < 4$	1182	1182	62,21053	62,2195
$4 \leq x < 8$	376	1558	19,78947	82,0000
$8 \leq x < 12$	179	1737	9,42105	91,4211
$12 \leq x < 16$	96	1833	5,05263	96,4737
$16 \leq x < 20$	33	1866	1,73684	98,2105
$20 \leq x < 24$	24	1890	1,26316	99,4737
$24 \leq x < 28$	10	1900	0,52632	100,0000

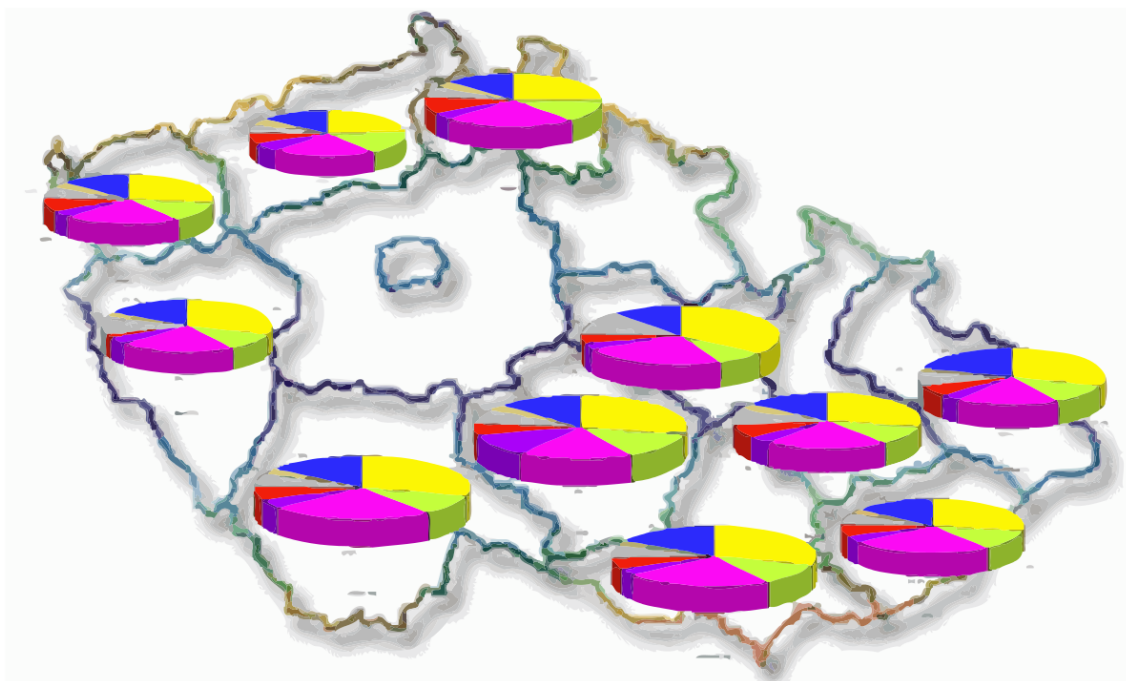
Tabulka 13: Zastoupení odpovědi H – frekvenční tabulka četností.

kategorie	kraj										
	Přízeňský	Jihomoravský	Ústecký	Jihočeský	Moravskoslezský	Karlovarský	Vysočina	Zlínský	Olomoucký	Liberecký	Pardubický
A	31	30	24	29	31	27	29	28	28	25	35
B	10	11	16	10	11	13	13	11	11	14	8
C	22	23	22	25	18	23	17	25	21	24	24
D	4	4	6	4	3	4	12	4	4	4	3
E	2	6	7	7	7	9	6	7	8	10	5
F	11	6	6	7	8	7	7	7	9	6	12
G	3	3	4	3	2	4	3	3	4	4	1
H	17	17	15	15	20	13	13	14	15	13	12

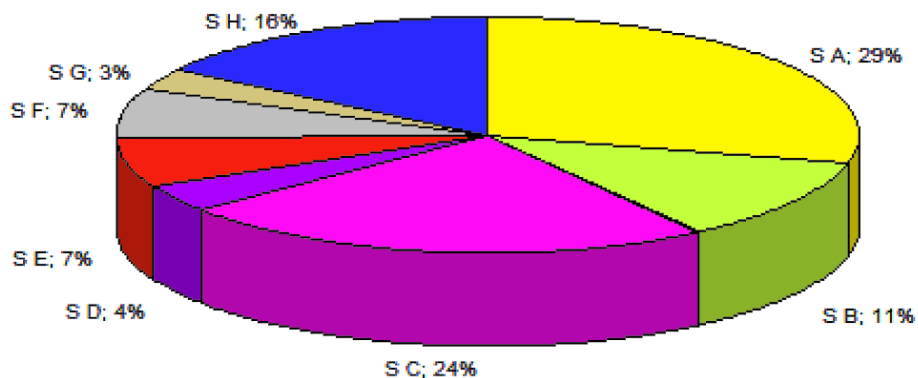
Tabulka 14: Zastoupení odpovědi A až H podle jednotlivých krajů.



Graf 2: Rozložení četností odpovědí A až H v rámci celé ČR podle jednotlivých krajů.



Graf 3: Rozložení odpovědí A až H v rámci celé ČR podle jednotlivých krajů – mapa ČR.



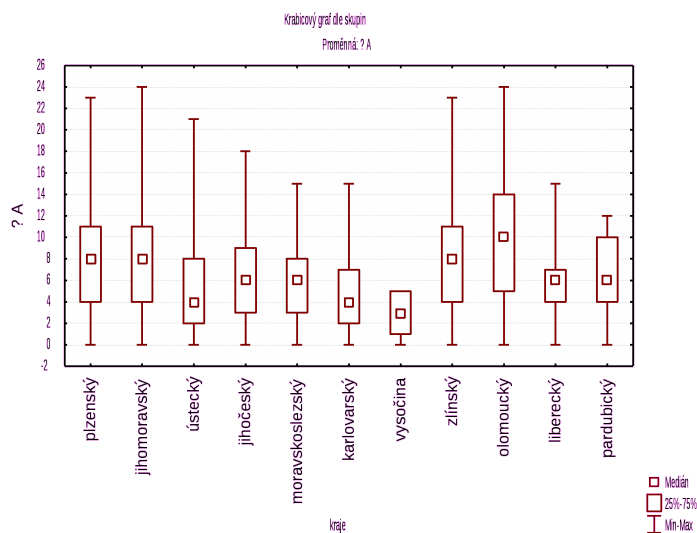
Graf 4: % rozložení odpovědí A až H.

Z daných grafických vyjádření je patrný výskyt nejčastějších odpovědí – chování v kategoriích A, C a H, což vyjadřuje kamarádské chování, žádoucí chování, ale i chování směřující k upoutání pozornosti, ať už kladného či záporného charakteru. Z těchto dat je možné sledovat trendy kategorií chování ve zkoumaných školách. Je to velmi dobrý ukazatel pro posouzení vztahů mezi jednotlivými kategoriemi a jejich subsekcemi.

### 2.3.1 Výsledky kategorie A – Kamarádké chování

Kategorie A – kamarádké chování je vyjádřením pozitivních vztahů k sobě a k jiným žákům ve školní třídě. Vyjadřuje oblíbenost ve školní třídě a určuje pozitivní volby jiným žákům. Může vyjadřovat i snahu stát se pozitivním lídrem ve třídě či ochráncem slabších. Kategorie A vyjadřuje index oblíbenosti. Obsahuje podskupiny:

- A: KAMARÁDKÉ CHOVÁNÍ
  - A.1 kamarádství obecné
  - A.2 kamarádství výběrové
  - A.3 ochotná pomoc
  - A.4 ochrana a zastání se



Graf 5: Porovnání výběru volby kategorie A podle krajů.

závislá: A	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.			
	kód	počet platných	součet pořadí	prům. pořadí
Plzeňský	101	266	273452,2	1028,017
Jihomoravský	102	662	671550,5	1014,427
Ústecký	103	64	44932,5	702,070
Jihočeský	104	284	231152,0	813,915
Moravskoslezský	105	57	45573,0	799,526
Karlovarský	106	166	115495,5	695,756
Vysočina	107	7	2773,5	396,214
Zlínský	108	213	226464,0	1063,211
Olomoucký	109	119	140633,0	1181,790
Liberecký	111	25	21328,5	853,140
Pardubický	112	37	32595,0	880,946

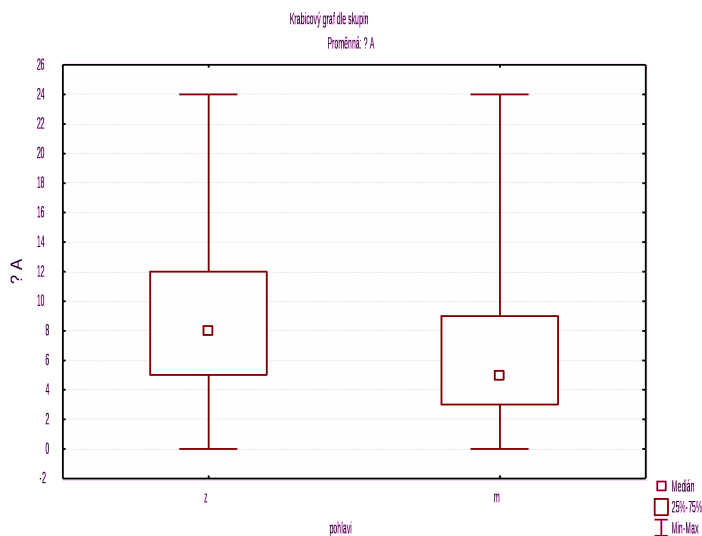
Tabulka 15: Porovnání středních hodnot v kategorii A.



závislá: A	Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.): A									
	Plzeňský (R: 1028,0)	Jihomoravský (R: 1014,4)	Ústecký (R: 813,92)	Jihočeský (R: 813,92)	Moravskoslezský (R: 799,63)	Karlovarský (R: 695,76)	Vysočina (R: 396,21)	Zlínský (R: 1063,2)	Olomoucký (R: 1181,8)	Liberecký (R: 853,14)
Plzeňský	1,000000	0,001089	0,000264	0,237871	0,000000	0,144850	1,000000	0,607113	1,000000	1,000000
Jihomoravský	1,000000	1,000000	0,000751	0,000014	0,249942	0,000000	0,166104	1,000000	0,120202	1,000000
Ústecký	0,001089	0,000751	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,000213	0,000001	1,000000
Jihočeský	0,000264	0,000014	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,000029	0,000000	1,000000
Moravskoslezský	0,237871	0,249942	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,069783	0,000837	1,000000
Karlovarský	0,000000	0,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,000000	0,000000	1,000000
Vysočina	0,144850	0,166104	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,085295	0,012743	1,000000
Zlínský	1,000000	1,000000	0,000213	0,000029	0,069783	0,000000	0,085295	1,000000	1,000000	1,000000
Olomoucký	0,607113	0,120202	0,000001	0,000000	0,000837	0,000000	0,012743	1,000000	0,356003	0,196735
Liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Pardubický	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,196735	1,000000	1,000000

Tabulka 16: Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie A.

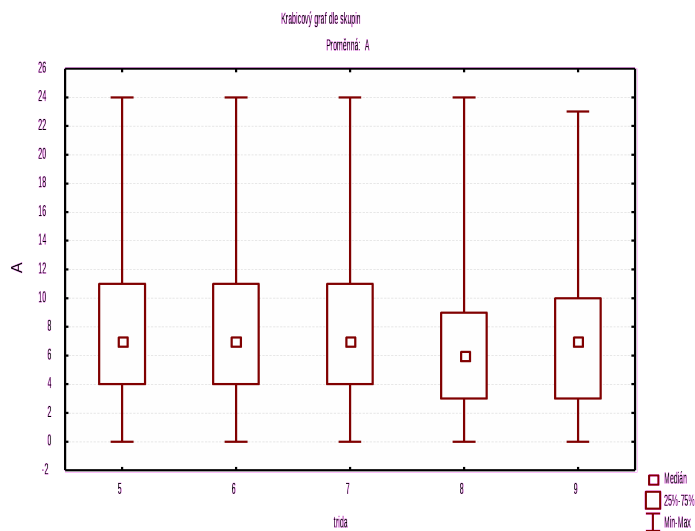
Porovnáním středních hodnot při volbě kategorie A vidíme jasné odlišnosti ve středních hodnotách především v kraji Vysočina – viz tabulka č. 16. Tento kraj se vymyká z průměrů odpovědí i proto, že je zastoupen nejmenším počtem vzorku. Porovnáním pomocí neparametrického testu Kruskal-Wallis ANOVA. Výsledek tohoto testu nás nutí zahrnout hypotézu o shodě středních hodnot. Podobný výsledek dostaneme, když použijeme Mediánový test. Mnohonásobným porovnáváním<sup>6</sup> zjišťujeme rozdíly mezi kraji. Je patrné, z výsledků porovnávání, že kraje se mezi sebou liší<sup>7</sup> např. Plzeňský kraj a Ústecký kraj a pod. Graf č. 6 vyjadřuje srovnání odpovědí mezi pohlavími. Zajímavějším ukazatelem je však srovnání mezi třídami. I když Kruskal-Wallis ANOVA naznačuje rozdíly ve středních hodnotách, metoda mnohonásobného porovnávání nevykazuje statisticky významné rozdíly mezi třídami. Je proto možné se domnívat, že volba A není nijak diferencovaná mezi ročníky, mezi pohlavími je však statisticky významný rozdíl ve zvolené vzorku.



Graf 6: Srovnání výběru volby kategorie A podle pohlaví.

<sup>6</sup>Na hladině významnosti 0,05.

<sup>7</sup>V tabulce č. 16 označené červenou barvou.



Graf 7: Porovnání výběru volby kategorie A podle jednotlivých ročníků.

Kruskal-Wallisova ANOVA založena na pořadí; A Nezávislá (grupovací) proměnná: trída Kruskal-Wallisův test: $H(4, N=1900) = 11,49839, p = ,0215$				
Závislá: A	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. pořadí
5	5	296	293328,0	990,9730
6	6	489	480733,0	983,0941
7	7	459	444944,0	969,3769
8	8	387	340117,5	878,8566
9	9	269	246827,5	917,5743

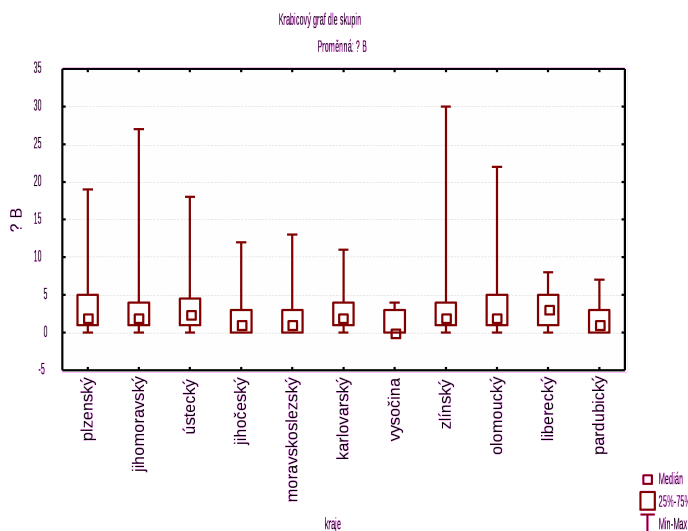
Tabulka 17: Rozdíly při volbě kategorie A mezi jednotlivými ročníky.

### 2.3.2 Výsledky kategorie B – Podřídivé a sociálně neobratné chování

Kategorie B – podřídivé chování a sociální neobratné chování je vyjádřením obav z možných rizik chování jiných členů školní třídy vůči jedinci, který tyto volby v testech uvádí a dostává je od jiných testovaných osob. Tato tendence k obavám je úzce propojena i s chováním samotného jedince, který je terčem provokací a dostává se do polohy outsidera v rozložení kolektivu. Chování tohoto typu je vyjadřované jedincovou plachostí, jinakostí, případně i handicapem. Kategorii B vyjadřuje i prezentován index ohrožení. Obsahuje subkategorie:

- B: PODŘÍDIVÉ A SOCIÁLNĚ NEOBRATNÉ CHOVÁNÍ
- B.1 projevy strachu, nejistoty a úzkosti
  - B.2 pasivní objekt fyzického násilí
  - B.3 objekt psychického ubližování a provokací
  - B.4 projevy nesamostatnosti a dětinskosti
  - B.5 osamělost
  - B.6 výrazná odlišnost

V prezentovaných grafech a tabulkách je viditelný rozdíl mezi kraji v ČR a krajem Vysočina. Je to znovu způsobeno nerovnoměrným zastoupením respondentů ve zkoumaném vzorku. Na základě statistických údajů a za pomoci porovnávání pomocí neparametrického testu Kruskal-Wallis ANOVA jsou však výsledky v kategorii B trochu odlišné oproti kategorii A, zejména v rozlišení výsledků dvojic krajů. Významné statistické rozdíly nejsou však viditelné mezi ročníky ani za použití mnohonásobného porovnávání.



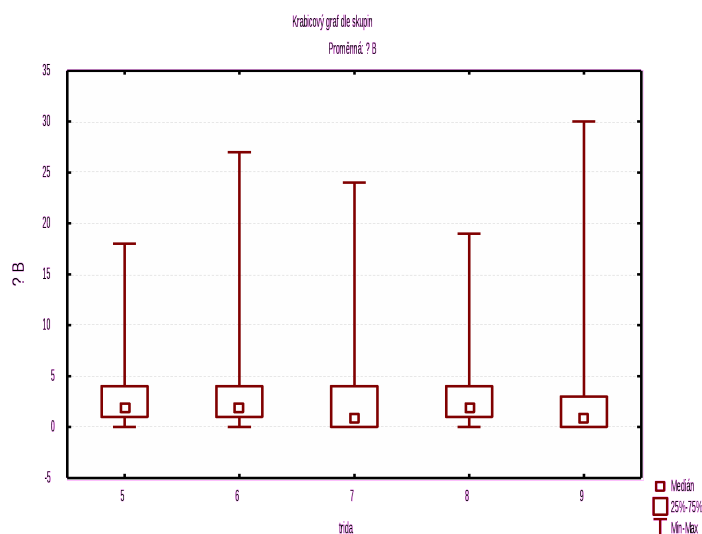
Graf 8: Porovnání výběru volby kategorie B podle krajů.

závislá: B	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.			
	kód	počet platných	součet pořadí	prům. pořadí
Plzeňský	101	266	266182,5	1000,686
Jihomoravský	102	662	625762,0	945,260
Ústecký	103	64	71839,5	1122,492
Jihočeský	104	284	237688,5	836,931
Moravskoslezský	105	57	44714,5	784,465
Karlovarský	106	166	153962,5	927,485
Vysočina	107	7	4628,0	661,143
Zlínský	108	213	219894,5	1032,369
Olomoucký	109	119	126709,0	1064,782
Liberecký	111	25	29006,5	1160,260
Pardubický	112	37	25562,5	690,878

Tabulka 18: Porovnání středních hodnot v kategorii B.

závislá: B	Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.): B										
	Plzeňský (R: 1000,7)	Jihomoravský (R: 945,26)	Ústecký (R: 1122,5)	Jihočeský (R: 836,93)	Moravskoslezský (R: 784,40)	Karlovarský (R: 927,48)	Vysočina (R: 601,14)	Zlínský (R: 1032,4)	Olomoucký (R: 1064,8)	Liberecký (R: 1160,3)	Pardubický (R: 690,88)
Plzeňský	1,000000	1,000000	0,025770	0,381123	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,070908
Jihomoravský	1,000000	1,000000	0,747627	0,295669	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,333085
Ústecký	1,000000	0,747627	1,000000	0,009283	0,039426	0,863634	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,007664
Jihočeský	0,025770	0,295669	0,009283	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,004671	0,007855	0,260052	1,000000
Moravskoslezský	0,381123	1,000000	0,039426	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,134479	0,083281	0,236368	1,000000
Karlovarský	1,000000	1,000000	0,863634	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,972465
Vysočina	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Zlínský	1,000000	1,000000	1,000000	0,004671	0,134479	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,025093
Olomoucký	1,000000	1,000000	1,000000	0,007855	0,083281	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,016159
Liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	0,260052	0,236368	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,052305
Pardubický	0,070908	0,333085	0,007664	1,000000	1,000000	0,972465	1,000000	0,026093	0,016159	0,052305	1,000000

Tabulka 19: Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie B.



Graf 9: Porovnání výběru volby kategorie B podle jednotlivých ročníků.

Závislá: B	Kruskal-Wallisova ANOVA založena na pořadí; B Nezávislá (grupovací) proměnná: trída Kruskal-Wallisův test: $H(4, N=1900) = 43,17701, p=,0000$			
	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. pořadí
5	5	296	306840,5	1036,623
6	6	489	494158,0	1010,548
7	7	459	399064,0	869,420
8	8	387	386060,5	997,572
9	9	269	219827,0	817,201

Tabulka 20: Četnost při volbě kategorie B mezi jednotlivými ročníky.

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustranné); B					
Nezávislá (grupovací) proměnná: trída					
Kruskal-Wallisův test: $H(4, N=1900) = 43,17701, p=,0000$					
Závislá: B	5 (R: 1036,6)	6 (R: 1010,5)	7 (R: 869,42)	8 (R: 997,57)	9 (R: 817,20)
5		1,000000	0,000435	1,000000	0,000021
6	1,000000		0,000735	1,000000	0,000034
7	0,000435	0,000755		0,007125	1,000000
8	1,000000	1,000000	0,007125		0,000345
9	0,000021	0,000034	1,000000	0,000345	

Tabulka 21: Rozdíly při volbě kategorie B mezi jednotlivými ročníky.

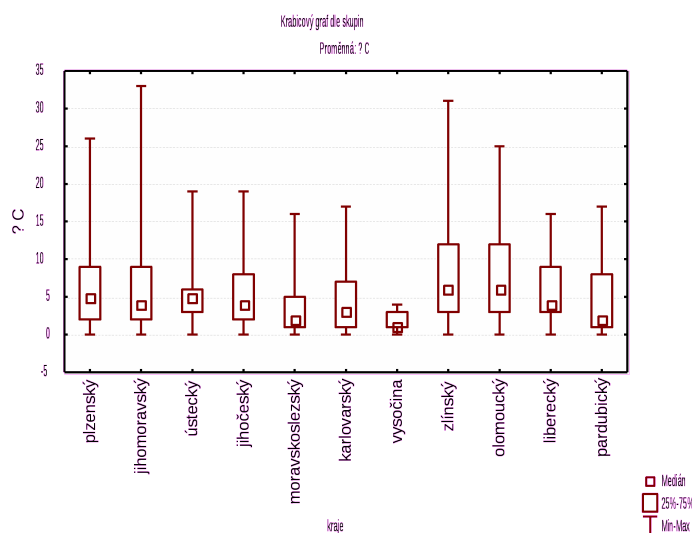
### 2.3.3 Výsledky kategorie C – Chování a vzhled poutající pozornost

Kategorie C – jedinci poutající pozornost je typem chování, které lze prezentovat jako typ chování, který se projevuje extrémními hodnotami. Na jedné straně je to touha po obdivu, která vede jedince k tomuto typu chování. Na straně druhé je to povahový rys projevující se jako výsledek extrovertní povahy, který psychologie označuje jako cholerický či sangvinický typ. Tato kategorie však může zahrnovat i typ chování, který je výsledkem různých onemocnění mozku člověka či psychických problémů. Ve výzkumné vzorku jsme však s tímto faktorem nepočítali, jako o významné proměnné. Šlo nám primárně o chování, které narušuje harmonogram vyučování a projevuje se formou vyrušování, nadřazenosti, snahy odlišit se od jiných spolužáků (zejména ve vyšších ročnících ZŠ) a provokace „zavedených“ forem chování. V neposlední řadě do této kategorie řadíme i výrazné odlišnosti v anatomických prvcích člověka (fyzická krása, anatomické zvláštnosti maskulativní prvky, ženské prvky a pod.) či věk respondentů od 13 roku života. Výsledkem těchto úvah byly i určeny subkategorie:

#### C: CHOVÁNÍ A VZHLED POUTAJÍCÍ POZORNOST

- C.1 projevy drzosti a rušivé chování
- C.2 iniciátor legrace (třídní klaun)
- C.3 extravagantní zevnějšek a vystupování
- C.4 zvýšená potřeba být nejlepší, být „in“
- C.5 atraktivní vzhled

V této kategorii chování uplatňujeme index nazvaný upoutávání. Velmi zajímavým, i když ne moc statisticky významným rozdílem mezi kraji, je viditelně menší volba respondentů v krajích Moravskoslezský, Ústecký, Liberecký a Pardubický.



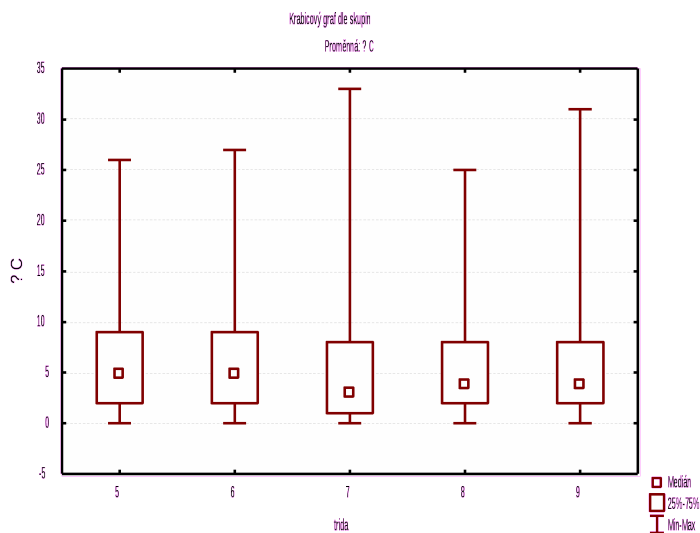
Graf 10: Porovnání výběru volby kategorie C podle krajů.

závislá: C	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; C Nezávislá (grupovací) proměnná: kraje Kruskal-Wallisův test: $H(10, N=1900) = 70,24494, p = ,0000$			
	kód	počet platných	součet pořadí	prům. pořadí
Plzeňský	101	266	264744,5	995,280
Jihomoravský	102	662	638400,5	964,351
Ústecký	103	64	58056,5	907,133
Jihočeský	104	284	254783,0	897,123
Moravskoslezský	105	57	38126,5	668,886
Karlovarský	106	166	131161,5	790,130
Vysočina	107	7	3053,0	436,143
Zlínský	108	213	232521,5	1091,650
Olomoucký	109	119	131272,0	1103,126
Liberecký	111	25	26175,0	1047,000
Pardubický	112	37	27656,0	747,459

Tabulka 22: Srovnání středních hodnot v kategorii C.

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.): C Nezávislá (grupovací) proměnná: kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N=1900) = 70,24494, p = ,0000											
závislá: C	Plzeňský (R: 995,28)	Jihomoravský (R: 964,35)	Ústecký (R: 907,13)	Jihočeský (R: 897,12)	Moravskoslezský (R: 668,89)	Karlovarský (R: 790,13)	Vysočina (R: 436,14)	Zlínský (R: 1091,7)	Olomoucký (R: 1103,1)	Liberecký (R: 1047,0)	Pardubický (R: 747,46)
Plzeňský		1,000000	1,000000	1,000000	0,002519	0,008608	0,427683	1,000000	1,000000	1,000000	0,552235
Jihomoravský	1,000000		1,000000	1,000000	0,005258	0,013958	0,620369	0,177324	0,608906	1,000000	1,000000
Ústecký	1,000000	1,000000		1,000000	0,940807	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Jihočeský	1,000000	1,000000	1,000000		0,228381	1,000000	1,000000	0,005039	0,032165	1,000000	1,000000
Moravskoslezský	0,002519	0,005258	0,940807	0,228381		1,000000	1,000000	0,000013	0,000049	0,223578	1,000000
Karlovarský	0,008608	0,013958	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	0,000006	0,000112	1,000000	1,000000
Vysočina	0,427683	0,620369	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		0,102730	0,097494	0,507091	1,000000
Zlínský	1,000000	0,177324	1,000000	0,005039	0,000013	0,000006	0,102730		1,000000	1,000000	0,023518
Olomoucký	1,000000	0,608906	1,000000	0,032165	0,000049	0,000112	0,097494	1,000000		1,000000	0,031511
Liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,223578	1,000000	0,507091	1,000000	1,000000		1,000000
Pardubický	0,552235	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,023518	0,031511	1,000000	

Tabulka 23: Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie C.



Graf 11: Porovnání výběru volby kategorie C podle ročníků.

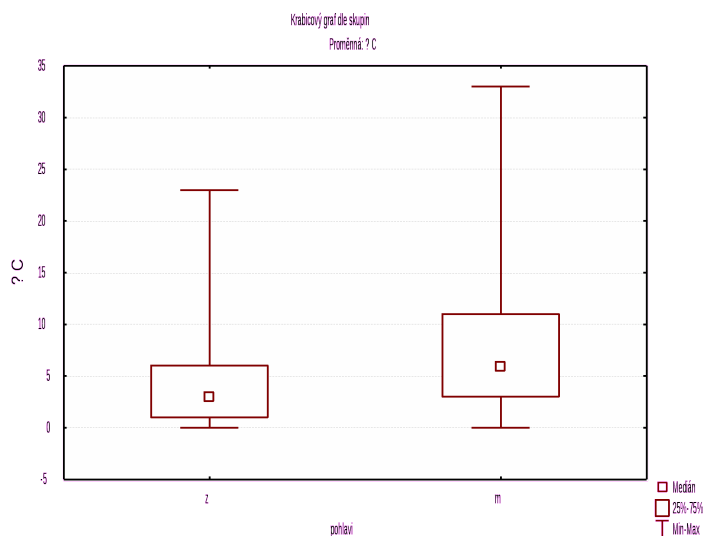
Kruskal-Wallisova ANOVA založena na pořadí; C Nezávislá (grupovací) proměnná: trida Kruskal-Wallisův test: H (4, N=1900) = 24,32060, p = ,0001				
Závislá: C	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. pořadí
5	5	296	300348,0	1014,689
6	6	489	491648,5	1005,416
7	7	459	393021,5	856,256
8	8	387	375141,5	969,358
9	9	269	245790,5	913,719

Tabulka 24: Četnost při volbě kategorie C mezi jednotlivými ročníky.

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustranné); C					
Nezávislá (grupovací) proměnná: trída					
Kruskal-Wallisův test: H (4, N=1900) = 24,32060, p=,0001					
Závislá: C	5 (R: 1014,7)	6 (R: 1005,4)	7 (R: 856,26)	8 (R: 969,36)	9 (R: 913,72)
5		1,000000	0,001071	1,000000	0,289033
6	1,000000		0,000287	1,000000	0,276812
7	0,001071	0,000287		0,028151	1,000000
8	1,000000	1,000000	0,028151		1,000000
9	0,289033	0,276812	1,000000	1,000000	

Tabulka 25: Rozdíly při volbě kategorie C mezi jednotlivými ročníky.

Kategorie C v rozdílech vykazuje statisticky významné rozdíly (p-hodnota) i po zpracování vícenásobného porovnávání v sedmé třídě. Nasvědčuje tomu i nízká hodnota mediánu. Příčinou mohou být výše popsané faktory zahrnující i věk respondentů. V současné době není neobvyklým faktem, to že děti do školy jdou i s jednoročným odstupem od zažitých tradic (6 rok života). Statisticky významné jsou rozdíly i v pohlaví.



Graf 12: Porovnání výběru volby kategorie C podle pohlaví.



### 2.3.4 Výsledky kategorie D – Vlivné chování

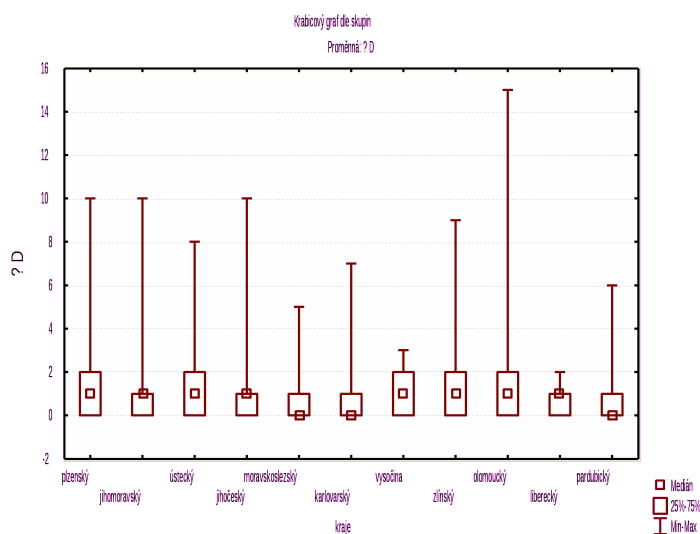
Kategorie D – vlivné chování je charakterizováno jako chování, které je obdobně jako v případě kategorie C zastupované extrémními hodnotami. Na straně jedné se jedná o infinitu k chování vyjádřenému jako oblíbenost ve třídě, na straně druhé je extrém v podobě projevů strachu hraničící s podvolením se jedinci ve třídě. Což umožňuje diagnostikovat symptomy sociálně psychologických jevů jako jsou šikana a pod., ale i projevů zvýšené agresivity. Kategorii D vyjadřuje i prezentuje index vlivu. Tyto extrémní, jako i index, jsou vyjádřeny subkategoriemi:

#### D: Vlivné chování

D.1 vůdce s pozitivním vlivem

D.2 vůdce s negativním vlivem

Z výsledků jsou patrné nízké statistické rozdíly mezi jednotlivými kraji, což vyjadřuje relativně rovnoměrné rozdělení odpovědí v celé „šířce mapy výskytu“<sup>8</sup>. To může poukazovat na jednoznačné volby (N = 2), nebo právě na menší nabídku subkategorií.

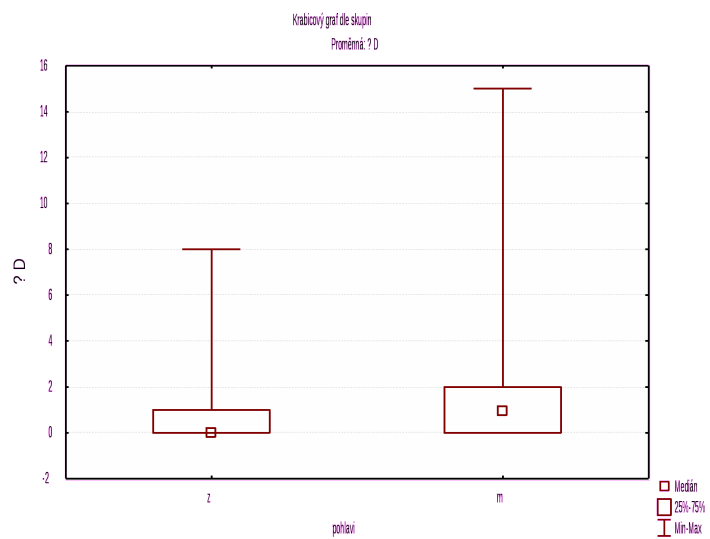


Graf 13: Porovnání výběru volby kategorie D podle krajů.

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.): D Nezávislá (grupovací) proměnná: kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N=1900)=33,09673, p=,0003											
závislá: D	Plzeňský (R: 996,35)	Jihomoravský (R: 933,62)	Ústecký (R: 1124,3)	Jihočeský (R: 946,19)	Moravskoslezský (R: 816,01)	Karlovarský (R: 844,20)	Vysočina (R: 1104,3)	Zlínský (R: 999,11)	Olomoucký (R: 1014,9)	Liberecký (R: 1064,6)	Pardubický (R: 746,22)
Plzeňský		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,277816	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,515106
Jihomoravský	1,000000		0,435889	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Ústecký	1,000000	0,435889		1,000000	0,111737	<b>0,028619</b>	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	<b>0,046579</b>
Jihočeský	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Moravskoslezský	1,000000	1,000000	0,111737	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Karlovarský	0,277816	1,000000	<b>0,028619</b>	1,000000	1,000000		1,000000	0,351173	0,526710	1,000000	1,000000
Vysočina	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Zlínský	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,351173	1,000000		1,000000	1,000000	0,530741
Olomoucký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,526710	1,000000	1,000000		1,000000	0,509676
Liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000		1,000000
Pardubický	0,515106	1,000000	<b>0,046579</b>	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,530741	0,509676	1,000000	

Tabulka 26: Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie D.

<sup>8</sup>Za šířku mapy výskytu považujeme rozložení po celé ČR.



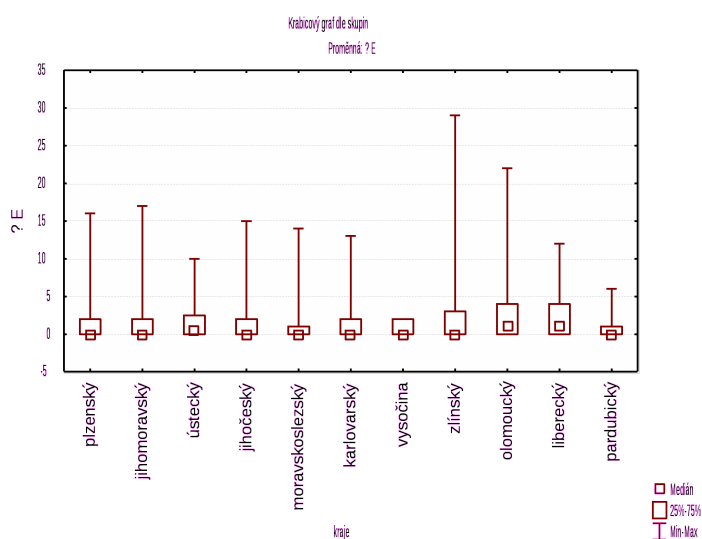
Graf 14: Porovnání výběru volby kategorie D podle pohlaví.

### 2.3.5 Výsledky kategorie E – Agresivní chování

Kategorie E je prezentována jako kategorie, která popisuje a monitoruje v diagnostickém procesu agresivní chování. Toto chování je projevované prvky agrese, fyzickým a psychickým napadáním a prvky šikany. Prezentuje se však i přehlížením a odmítáním spolužáků a prvky chování, které můžeme charakterizovat jako dělání drobných naschválů za účelem zesměšnění. Je prezentováno indexem agresivity a vyjádřený v diagnostice formou podkategorií:

- E: AGRESIVNÍ CHOVÁNÍ  
 E.1 fyzická agrese aktivní  
 E.2 verbální agrese  
 E.3 pasivně agresivní chování  
 E.4 agresivní chování prostřednictvím komunikačních technologií

Z výsledků, které jsou prezentovány v podobě statistických údajů, je nejzajímavější fakt, že výsledky jsou statisticky rovnoměrně rozloženy, bez nějakých významných rozdílů až na Olomoucký kraj. Tento kraj vykazuje vyšší střední hodnoty.



Graf 15: Porovnání výběru volby kategorie E podle krajů.

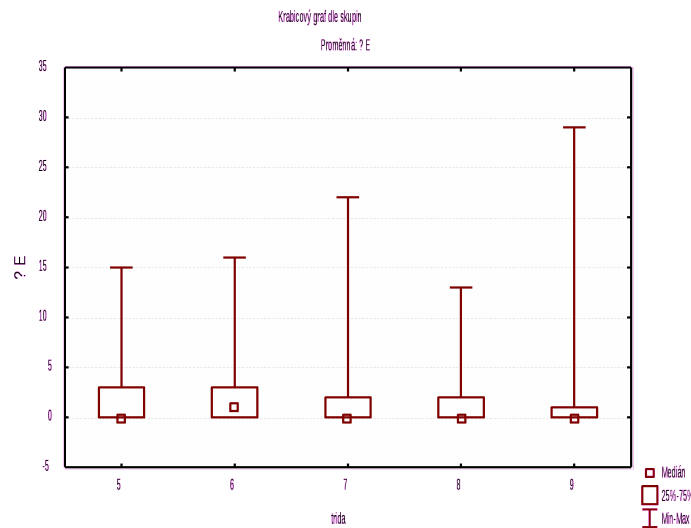
Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.): E Nezávislá (grupovačí) proměnná: kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N=1900) = 28,23868, p = ,0017											
závislá: E	Plzeňský (R: 924,32)	Jihomoravský (R: 945,71)	Ústecký (R: 990,77)	Jihočeský (R: 888,52)	Moravskoslezský (R: 836,62)	Karlovarský (R: 974,73)	Vysočina (R: 784,71)	Zlínský (R: 1003,3)	Olomoucký (R: 1091,9)	Liberecký (R: 1134,7)	Pardubický (R: 829,53)
Plzeňský		0,537060	0,987772	0,764768	1,096536	0,928980	0,664576	1,566414	2,770232	1,832920	0,984769
Jihomoravský	0,537060		0,752754	1,469556	1,441881	0,609421	0,772343	1,333418	2,676815	1,690555	1,253625
Ústecký	0,987772	0,752754		1,465495	1,633903	0,310178	0,984670	0,045610	1,083727	1,042607	1,502557
Jihočeský	0,764748	1,469556	1,465495		0,653116	1,608413	0,494559	2,308881	<b>3,395345</b>	2,150726	0,615250
Moravskoslezský	1,096536	1,441881	1,633903	0,651116		1,641060	0,235763	2,039030	2,890222	2,265563	0,060354
Karlovarský	0,928980	0,609421	0,310178	1,608413	1,641060		0,897643	0,503611	1,778537	1,358942	1,455861
Vysočina	0,664576	0,772343	0,984670	0,494559	0,235763	0,897643		1,037414	1,439837	1,491737	0,198175
Zlínský	1,566414	1,333418	0,045610	2,308881	2,039030	0,503611	1,037414		1,411023	1,132374	1,778798
Olomoucký	2,770232	2,676815	1,083727	<b>3,395345</b>	2,890222	1,778537	1,439837	1,411023		0,354120	2,541061
Liberecký	1,832920	1,690555	1,042607	2,150726	2,265563	1,358942	1,491737	1,132374	0,354120		2,148401
Pardubický	0,984769	1,253625	1,502557	0,615250	0,060354	1,455861	0,198175	1,778798	2,541061	2,148401	

Tabulka 27: Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie E.

závislá: E	Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; E Nezávislá (grupovací) proměnná: kraje Kruskal-Wallisův test: $H(10, N=1900) = 28,23868, p=,0017$			
	kód	počet platných	součet pořadí	prům. pořadí
Plzeňský	101	266	245870,0	924,323
Jihomoravský	102	662	626062,0	945,713
Ústecký	103	64	63985,5	999,773
Jihočeský	104	284	252340,5	888,523
Moravskoslezský	105	57	47681,5	836,518
Karlovarský	106	166	161806,0	974,735
Vysočina	107	7	5493,0	784,714
Zlínský	108	213	213711,5	1003,340
Olomoucký	109	119	129940,5	1091,937
Liberecký	111	25	28367,0	1134,680
Pardubický	112	37	30692,5	829,527

Tabulka 28: Srovnání středních hodnot v kategorii E.

Významnější rozdíly z pohledu statistiky nejsou tedy patrné mezi kraji, ale velmi významné jsou mezi třídami. Použili jsme KW ANOVA a vícenásobné porovnávání. Nejvýznamnější rozdíly jsou viditelné v šesté třídě a v třídách páté a deváté. Velmi výrazné rozdíly jsou i ve volbách odpovědi u pohlaví.



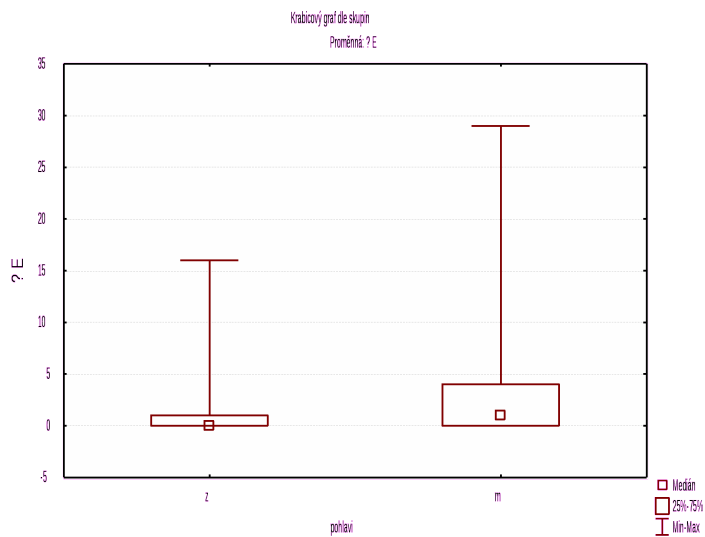
Graf 16: Porovnání výběru volby kategorie E podle ročníků.

Závislá: E	Kruskal-Wallisova ANOVA založena na pořadí; E Nezávislá (grupovací) proměnná: trida Kruskal-Wallisův test: $H(4, N=1900) = 34,23319, p=,0000$			
	Kód	Počet platných	Součet pořadí	Prům. pořadí
5	5	296	293117,0	990,260
6	6	489	508345,0	1039,560
7	7	459	420498,5	916,119
8	8	387	357231,5	923,079
9	9	269	226758,0	842,967

Tabulka 29: Četnost při volbě kategorie E mezi jednotlivými ročníky.

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustranné); E					
Nezávislá (grupovací) proměnná: trída					
Kruskal-Wallisův test: $H(4, N=1900) = 34,23319, p=,0000$					
Závislá: E	5 (R: 990,26)	6 (R: 1039,6)	7 (R: 916,12)	8 (R: 923,08)	9 (R: 842,97)
5		1,000000	0,698547	1,000000	0,014368
6	1,000000		0,005360	0,018049	0,000024
7	0,698547	0,005360		1,000000	0,824810
8	1,000000	0,018049	1,000000		0,658406
9	0,014368	0,000024	0,824810	0,658406	

Tabulka 30: Rozdíly při volbě kategorie E mezi jednotlivými ročníky.



Graf 17: Porovnání výběru volby kategorie E podle pohlaví.

### 2.3.6 Výsledky kategorie F – Únikové chování

Kategorie F vyjadřuje únikové chování, které je prezentováno indexem úniku. Vyjadřujeme subkategoriemi:

- F: ÚNIKOVÉ CHOVÁNÍ
- F.1 častá absence
- F.2 denní snění a netečnost

Tato kategorie je nejvíce vyrovnaná a po stránce statistického zpracování dat neobsahuje žádné statisticky významné rozdíly. Je to zapříčiněno malou škálou (repertoárem) subkategorií. Příčinou může být i nesrozumitelnost v piktogramu a charakteristikách této kategorie.

### 2.3.7 Výsledky kategorie G – Situační a snadno ovlivnitelné chování

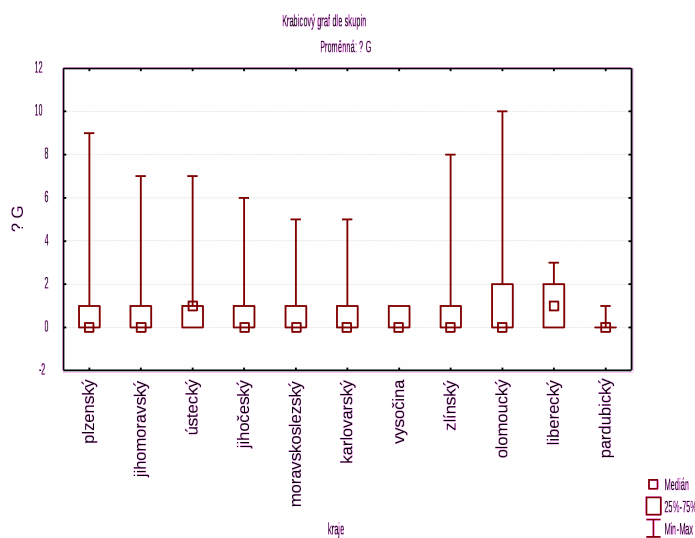
Kategorie G vyjadřuje chování, které se prezentuje jako přenechávání aktivity silnějším. Tato aktivita je však přenechávána pod vlivem silnějších spolužáků. Jedná se i o prvky určitých služeb, jako jsou pomoc při podvádění při písemných pracích, nošení informací či služba ve významu předávání věcí a pod. Z toho pramení i možnost ublížit jiným, kteří nejsou až tak silnější než jedinec „přijímající“ od jiných. Čím se dané chování může opakovat vždy po vlivu silnějšího jedince. Nejedná se však o fyzické ataky, ale o přidávání se ke skupině agresorů a využívání jejich zázemí. Index ovlivnitelnosti je prezentován subkategoriemi:

- G: SITUAČNÍ A SNADNO OVLIVNITELNÉ CHOVÁNÍ
- G.1 podřízenost a lokajství
- G.2 jedinci s dvojrolí (oběť i agresor)
- G.3 spoluúčast na skupinovém ubližování

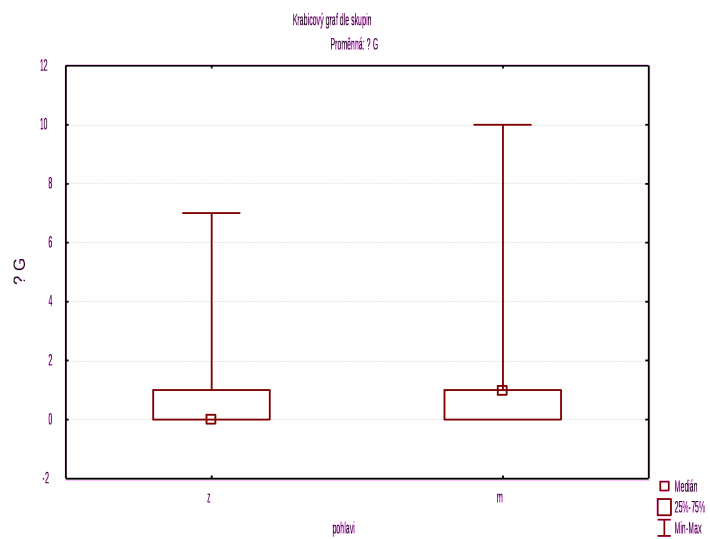
Statisticky významné rozdíly nejsou viditelné. Menší rozdíly jsou viditelné mezi Pardubickým krajem a Zlínským krajem, jakož i Ústeckým a Jihomoravským. Viditelné je to i v krabicovém grafu středních hodnot. Mezi pohlavími jsou patrné statisticky významné rozdíly v odpovědích. Mezi ročníky nejsou statisticky významné rozdíly. Příčinou mohou být obdobné faktory jako v kategorii F (viz kapitola 2.3.6).

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.): G Nezávislá (grupovací) proměnná: kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N=1900)=42,63605, p=.0000											
závislá: G	Píseňský (R: 945,86)	Jihomoravský (R: 958,69)	Ústecký (R: 1100,3)	Jihočeský (R: 882,44)	Moravskoslezský (R: 817,67)	Karlovarský (R: 931,72)	Vysočina (R: 788,36)	Zlínský (R: 1008,3)	Olomoucký (R: 1058,2)	Liberecký (R: 1087,3)	Pardubický (R: 648,58)
Píseňský	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,110761
Jihomoravský	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,045092
Ústecký	1,000000	1,000000	1,000000	0,226008	0,257238	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,003686
Jihočeský	1,000000	1,000000	0,226008	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,624272	0,184309	1,000000	0,810465
Moravskoslezský	1,000000	1,000000	0,257238	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,357310	1,000000	1,000000
Karlovarský	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,249089
Vysočina	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,491737	0,198175
Zlínský	1,000000	1,000000	1,000000	0,624272	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,439837	0,012742
Olomoucký	1,000000	1,000000	1,000000	0,184309	0,357310	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,004013
Liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,110599
Pardubický	0,110761	0,045092	0,003686	0,810465	1,000000	0,249089	1,000000	0,012742	0,004013	0,110599	

Tabulka 31: Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie G.



Graf 18: Porovnání výběru volby kategorie G podle krajů.



Graf 19: Porovnání výběru volby kategorie G podle pohlaví.



### 2.3.8 Výsledky kategorie H – Společensky žádoucí chování

Kategorie H – společensky požadované chování je vyjádřením pozitivních prvků v chování. Chování tohoto typu se projevuje formou slušnosti, formou plnění si svých studijních povinností, jakož i plněním povinností v jiných odvětvích lidské činnosti. Může vytvářet však i „živnou půdu“ pro kategorii chování B a D, ale i E. Projevuje se indexem úspěšnosti a subkategoriemi:

#### H: SPOLEČENSKY ŽÁDOUCÍ CHOVÁNÍ

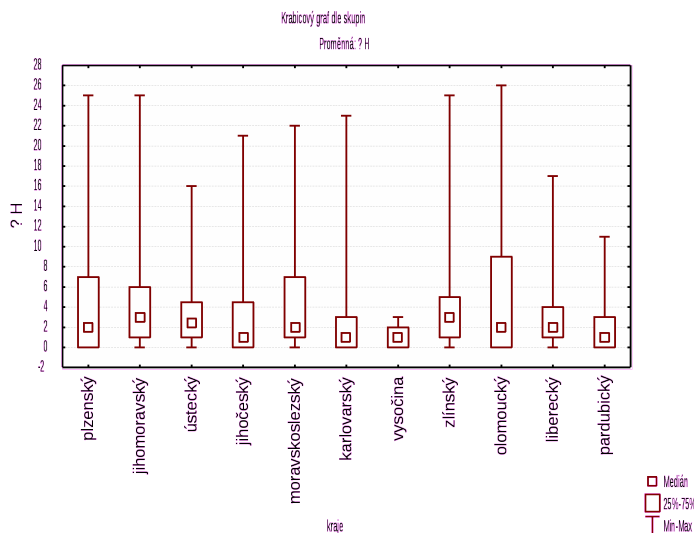
H.1 slušné chování

H.2 školní nebo mimoškolní úspěšnost

Z výsledků statistického zpracování dat konstatujeme, že významnými jsou zejména rozdíly mezi volbou odpovědi u pohlaví. U školních tříd jsou významně odlišné odpovědi u páté třídy. Při zpracování dat u odpovědi podle pohlaví jsme použili Mann-Whitney U-test.

Vícenásobné porovnání p hodnot (oboustr.): H Nezávislá (grupovací) proměnná: kraje Kruskal-Wallisův test: H (10, N=1900)=60,67675, p=.0000											
závislá: H	Plzeňský (R: 980,90)	Jihomoravský (R: 1017,4)	Ústecký (R: 966,00)	Jihočeský (R: 831,77)	Moravskoslezský (R: 956,32)	Karlovarský (R: 752,81)	Vysočina (R: 675,29)	Zlínský (R: 1028,7)	Olomoucký (R: 1008,9)	Liberecký (R: 927,98)	Pardubický (R: 727,04)
Plzeňský	1,000000	1,000000	1,000000	0,079446	1,000000	0,001447	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,459866
Jihomoravský	1,000000	1,000000	1,000000	0,000101	1,000000	0,000002	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,095221
Ústecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,454583	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Jihočeský	0,079446	0,000101	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,004126	0,171165	1,000000	1,000000
Moravskoslezský	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,862190	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Karlovarský	0,001447	0,000002	0,454583	1,000000	0,862190	1,000000	1,000000	0,000006	0,005604	1,000000	1,000000
Vysočina	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Zlínský	1,000000	1,000000	1,000000	0,004126	1,000000	0,000006	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,111196
Olomoucký	1,000000	1,000000	1,000000	0,171165	1,000000	0,005604	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,349066
Liberecký	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000
Pardubický	0,459866	0,095221	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	1,000000	0,111196	0,349066	1,000000	1,000000

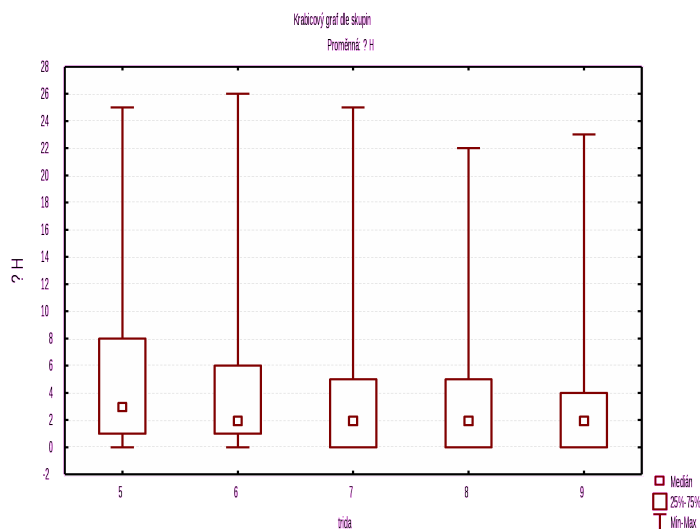
Tabulka 32: Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie H.



Graf 20: Porovnání výběru volby kategorie H podle krajů.

Kruskal-Wallisova ANOVA založ. na poř.; H				
Nezávislá (grupovací) proměnná: kraje				
Kruskal-Wallisův test: $H(10, N=1900) = 60,67675, p=,0000$				
závislá: H	kód	počet platných	součet pořadí	prům. pořadí
Plzeňský	101	266	260918,5	980,897
Jihomoravský	102	662	673513,0	1017,391
Ústecký	103	64	61824,0	966,000
Jihočeský	104	284	236223,0	831,771
Moravskoslezský	105	57	54510,5	956,325
Karlovarský	106	166	124966,0	752,807
Vysočina	107	7	4727,0	675,286
Zlínský	108	213	219110,0	1028,891
Olomoucký	109	119	120058,0	1008,891
Liberecký	111	25	23199,5	927,980
Pardubický	112	37	26900,5	727,041

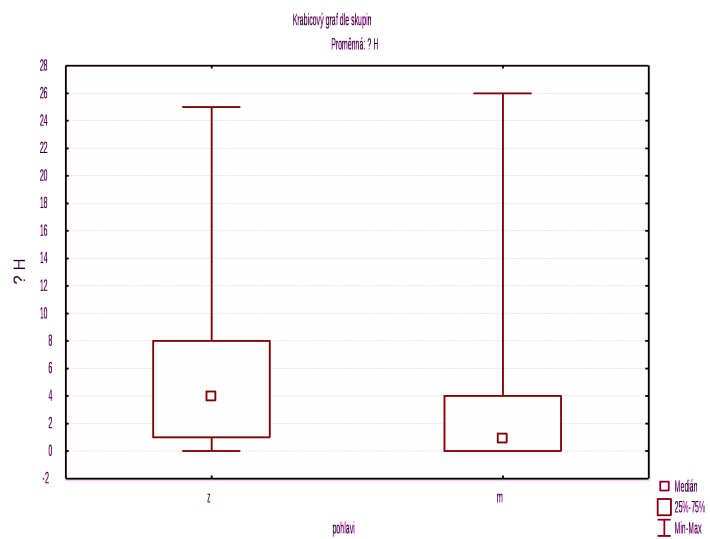
Tabulka 33: Porovnání středních hodnot v kategorii H.



Graf 21: Porovnání výběru volby kategorie H podle jednotlivých ročníků.

proměnná	Dle proměn. pohlaví								
	Označené testy jsou významné na hladině $p < ,05000$								
	sčt poř. z	sčt poř. m	U	Z	p-hodn.	Z upravené	p-hodn.	N platn. z	N platn. m
A	1013109	792841	317041,0	11,2020	0,000000	11,2263	0,000000	925	975
B	873152	932798	444877,0	-0,5070	0,612162	-0,5146	0,606820	925	975
C	733197	1072754	304921,5	-12,2159	0,000000	-12,2558	0,000000	925	975
D	840304	965646	412029,0	-3,2551	0,001134	-3,4982	0,000469	925	975
E	741593	1064357	313318,0	-11,5134	0,000000	-12,8354	0,000000	925	975
F	869169	936782	440893,5	-0,8403	0,400766	-0,8845	0,376421	925	975
G	775022	1030929	346746,5	-8,7167	0,000000	-9,8831	0,000000	925	975
H	1031648	774302	298502,0	12,7530	0,000000	12,8126	0,000000	925	975

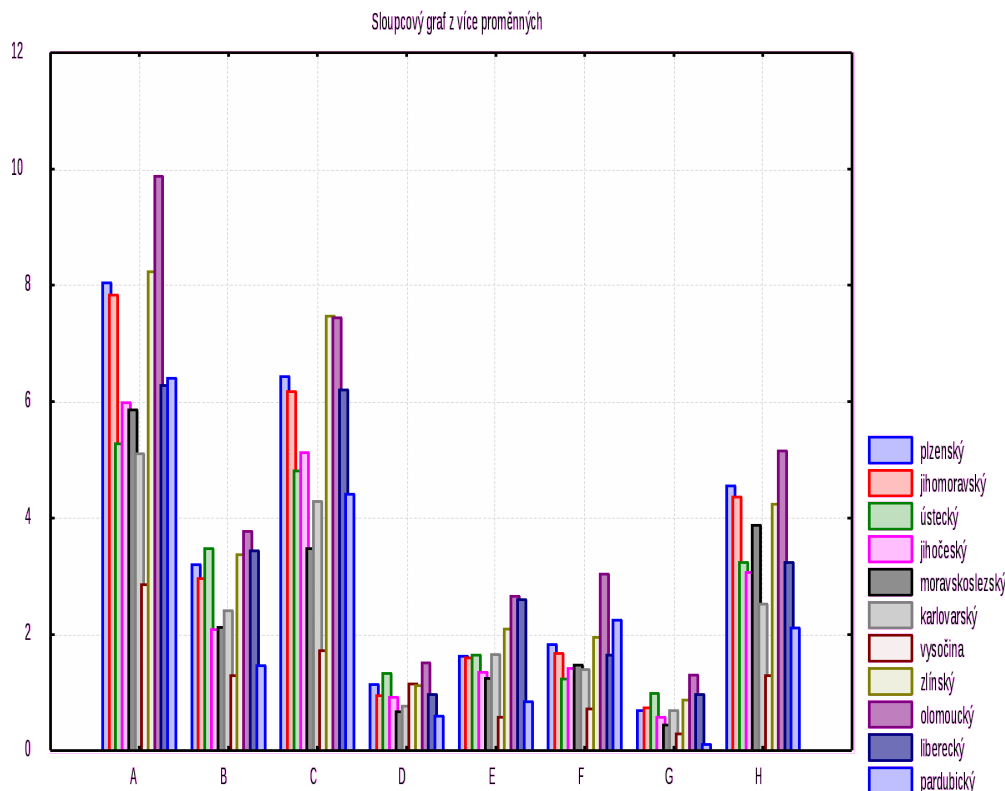
Tabulka 34: Statisticky významné rozdíly mezi pohlavími – Mann-Whitney U test – v kategorii H.



Graf 22: Porovnání výběru volby kategorie H podle pohlaví.

## 2.4 Závěry – shrnutí výsledků statistický souhrn

V rámci závěrů ve formě shrnutí a výsledků uvádíme i celkové statistické údaje více proměnných za jednotlivé kraje (graf č. 23). Z tohoto grafu jsou patrné i souhrny odpovědí, které se vážou k jednotlivým kategoriím. Převládají odpovědi na otázky vážící se ke kategoriím A, C, B a H. Převládá tedy, v odpovědích respondentů, snaha po společensky přijatelném chování, kamarádské chování, ale i mírně negativně chování charakterizované jako upoutávání pozornosti. Toto však může být bráno jako forma projevu chování v pubertě, ale i směřování k projevům s prvky agresivity a odvracení pozornosti od aktuálních problémů v prožívání daného období života, zdravotních problémů či potíží v jiných sociálních skupinách (rodina a pod.), jejichž je členem respondent.



Graf 23: Porovnání průměrů podle jednotlivých krajů.

proměnná	Mann-Whitneyův U test								
	sčt poř. zs	sčt poř. ss	U	Z	p-hodn.	Z upravené	p-hodn.	N platn. zs	N platn. ss
A	1735192	70758,00	32257,0	-4,60916	0,000004	-4,61917	0,000004	1845	55
B	1742237	63713,00	39302,0	-2,85204	0,0043444	-2,89496	0,003792	1845	55
C	1737796	68154,00	34861,0	-3,95969	0,000075	-3,97264	0,000071	1845	55
D	1752959	52991,00	50024,0	-0,17783	0,858855	-0,19111	0,848439	1845	55
E	1748727	57223,00	45792,0	-1,23335	0,217446	-1,37497	0,169143	1845	55
F	1746715	59235,00	43780,0	-1,73517	0,082712	-1,82656	0,067767	1845	55
G	1757528	48422,50	46882,5	0,96136	0,336370	1,09000	0,275712	1845	55
H	1738106	67844,50	35170,5	-3,88250	0,000103	-3,93109	0,000085	1845	55

Tabulka 35: Statisticky významné rozdíly mezi kategoriemi – Mann-Whitney U test.

### 3 Závěry – možnosti opatření

Ve výzkumném šetření jsme analyzovali výsledné odpovědi respondentů za použití komplexní diagnostiky firmy SOCIOKLIMA, s.r.o. Dotazníkové šetření v závěrech poodhalilo mnoho výsledků, které lze shrnout v podobě konkrétních odpovědí viz kapitoly 2.3 a 2.4 v konkrétní analýze – deskripci výsledků. V celkovém měřítku výsledků převládá – v konkrétních (volbách) odpovědích respondentů – snaha po společensky přijatelném chování, kamarádské chování, ale i mírně negativní chování charakterizované jako upoutávání pozornosti. Tyto projevy bereme jako formu sebaaprezentování (s ohledem na věk respondentů), projevu chování v pubertě, ale i směřování k projevům s prvky agresivity a odvracení pozornosti od aktuálních problémů v prožívání daného období života, zdravotních problémů či potíží v jiných sociálních skupinách (rodina a pod.), jejichž je členem respondent. K těmto odpovědím se váží i doporučení jak výstupy závěrů k dalšímu výzkumu:

- rozšířit možnosti základních otázek (*Jak se vidím já?, Jak mě vidí druzí?, Kdo bych chtěl být?, Kdo bych nechtěl být?*) o otázky týkající se sebezpozování.
- rozšířit „paletu“ testových úloh – o testy s animačními prvky pro nižší ročníky a věkové koherentní
- zpracovat komplexní materiál k používání testových úloh a k jednoduché analýze – manuál (příručka k užívání testů)
- zpracovat propagační materiál v systému PR managementu pro vedení kraje, školy a města
- rozšířit možnosti o tvorbu a ověřování testových úloh – testů zaměřených na validitu a reliabilitu už stávajících testů – není možné na základě testů stávajících provést reliabilitu a validitu testu pro účel celé republiky
- upřesnit v další fázi výzkumu vzorek ze všech krajů v ČR
- realizovat náhodný výběr specifického vzorku z již stávajícího a srovnat výsledky na úrovni jednotlivých krajů<sup>9</sup> – obor školství na úrovni kraje – kvalita školy v „needukačních“<sup>10</sup> činnostech
- realizovat náhodný výběr specifického vzorku z již stávajícího a srovnat výsledky na úrovni školy v jednotlivých ročnících<sup>11</sup> – na úrovni vedení školy – kvalita školy v „needukačních“ činnostech
- specifikovat konkrétní výstupy analýz v linii: žák, třída, škola, region, ČR
- specifikovat komplexní systém následných opatření v poradenském procesu
- specifikovat e-learningové formy poradenství
- specifikovat konkrétní výstupy pro zástupce školy – poradenství, administrativu škol – odbory školství, na kraji ve městě a pod.
- v dalších výzkumných aktivitách zohlednit i strukturální a sociální faktory<sup>12</sup> – návrhy možností evaluace a autoevaluace školy.
- v dalších výzkumných aktivitách využívat i prvky sekundární analýzy a metaanalýzy – např. genderové rozdíly odpovědí a pod.

---

<sup>9</sup>Využití na porovnávání škol v konkrétním kraji, rozšíření analýz a možností využití nástrojů firmy SOCIOKLIMA.

<sup>10</sup>Využití na porovnávání škol v konkrétním městě rozšíření analýz a možností využití nástrojů firmy SOCIOKLIMA.

<sup>11</sup>Využití na porovnávání tříd v dané škole rozšíření analýz a možností využití nástrojů firmy SOCIOKLIMA.

<sup>12</sup>Strukturální faktory – dostupnost systému vzdělávání výchovných aspektů; sociální faktory – ekonomická situace školy a pod.

## Reference

- [1] R. L. Burden and B. J. Fraser, "Use of classroom environment assessments in school psychology: A british perspective," *Psychology in the Schools*, vol. 30, no. 3, pp. 232–240, 1993.
- [2] A. W. Dodd, "Creating a climate for learning: Making the classroom more like an ideal home," *NASSP Bulletin*, vol. 81, no. 589, pp. 10–16, 1997.
- [3] H. Horká, *Výchova pro 21. století*. Paido – edice pedagogické literatury, 2. rozš. a dopl. vyd. ed., 2000.
- [4] M. Kolář, *Bolest šikanování*. Portál, vyd. 1. ed., 2001.
- [5] "Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č.j. 28275/2000-22," 2000.
- [6] B. J. Fraser and D. F. Treagust, "Validity and use of an instrument for assessing classroom psychosocial environment in higher education," *Higher Education*, vol. 15, pp. 37–57, 1986.
- [7] B. J. Fraser, J. C. Williamson, and K. G. Tobin, "Use of classroom and school climate scales in evaluating alternative high schools," *Teaching and Teacher Education*, vol. 3, no. 3, pp. 219–231, 1987.
- [8] A. Škaloudová and M. Klusák, "Školní klima z perspektivy žáků," in *Co se v mládí naučíš*, (Praha), pp. 197–226, Pedagogická fakulta UK, 1992.
- [9] J. Lašek and J. Mareš, "Jak změřit sociální klima třídy?," in *Pedagogická revue*, pp. 401–410, 1991.
- [10] M. Samuhelová, "Komunikační klima – ako problém výskumný a reálny," in *Pedagogická interakce a komunikace* (T. Svatoš, J. Mareš, and L. Netušil, eds.), (Hradec Králové), pp. 85–90, Gaudeamus, 1993.
- [11] S. Jažek, ed., *Psychosociální klima školy I.*, MSD Brno s.r.o., 2003.
- [12] S. Ježek, ed., *Psychosociální klima školy II.*, MSD Brno s.r.o., 2004.
- [13] S. Ježek, ed., *Psychosociální klima školy III.*, MSD Brno s.r.o., 2005.
- [14] P. Urbánek, "Měření klimatu školy a učitelského sboru v českém prostředí základní školy: Příprava aplikace dotazníku OCDQ-RS," in *Sociální a kulturní souvislosti výchovy a vzdělávání*, (Brno), Paido, 2003.
- [15] P. Urbánek, "K metodologickým otázkám měření klimatu učitelských sborů," in *Psychosociální klima školy I.* (S. Jažek, ed.), pp. 123–134, MSD Brno s.r.o., 2003.

## Seznam tabulek

1	Zastoupení mužů a žen ve výzkumném vzorku. . . . .	7
2	Zastoupení jednotlivých ročníků ve výzkumném vzorku. . . . .	7
3	Zastoupení žáků v jednotlivých školách ve výzkumném vzorku. . . . .	8
4	Zastoupení jednotlivých krajů ve výzkumném vzorku. . . . .	8
5	Zastoupení odpovědí A až H všech skupin společně. . . . .	11
6	Zastoupení odpovědí A – frekvenční tabulka četností. . . . .	11
7	Zastoupení odpovědí B – frekvenční tabulka četností. . . . .	11
8	Zastoupení odpovědí C – frekvenční tabulka četností. . . . .	11
9	Zastoupení odpovědí D – frekvenční tabulka četností. . . . .	11
10	Zastoupení odpovědí E – frekvenční tabulka četností. . . . .	12
11	Zastoupení odpovědí F – frekvenční tabulka četností. . . . .	12
12	Zastoupení odpovědí G – frekvenční tabulka četností. . . . .	12
13	Zastoupení odpovědí H – frekvenční tabulka četností. . . . .	12
14	Zastoupení odpovědí A až H podle jednotlivých krajů. . . . .	12
15	Porovnání středních hodnot v kategorii A. . . . .	15
16	Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie A. . . . .	16
17	Rozdíly při volbě kategorie A mezi jednotlivými ročníky. . . . .	17
18	Porovnání středních hodnot v kategorii B. . . . .	18
19	Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie B. . . . .	19
20	Četnost při volbě kategorie B mezi jednotlivými ročníky. . . . .	19
21	Rozdíly při volbě kategorie B mezi jednotlivými ročníky. . . . .	20
22	Srovnání středních hodnot v kategorii C. . . . .	21
23	Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie C. . . . .	22
24	Četnost při volbě kategorie C mezi jednotlivými ročníky. . . . .	22
25	Rozdíly při volbě kategorie C mezi jednotlivými ročníky. . . . .	23
26	Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie D. . . . .	24
27	Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie E. . . . .	26
28	Srovnání středních hodnot v kategorii E. . . . .	27
29	Četnost při volbě kategorie E mezi jednotlivými ročníky. . . . .	27
30	Rozdíly při volbě kategorie E mezi jednotlivými ročníky. . . . .	28
31	Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie G. . . . .	30
32	Rozdíly mezi kraji při volbě kategorie H. . . . .	32
33	Porovnání středních hodnot v kategorii H. . . . .	33
34	Statisticky významné rozdíly mezi pohlavími – Mann-Whitney U test – v kategorii H. . . . .	33
35	Statisticky významné rozdíly mezi kategoriemi – Mann-Whitney U test. . . . .	35

## Seznam grafů

1	Dvojměrné rozdělení tříd a pohlaví. . . . .	7
2	Rozložení četností odpovědí A až H v rámci celé ČR podle jednotlivých krajů. . . . .	13
3	Rozložení odpovědí A až H v rámci celé ČR podle jednotlivých krajů – mapa ČR. . . . .	13
4	% rozložení odpovědí A až H. . . . .	14
5	Porovnání výběru volby kategorie A podle krajů. . . . .	15
6	Srovnání výběru volby kategorie A podle pohlaví. . . . .	16
7	Porovnání výběru volby kategorie A podle jednotlivých ročníků. . . . .	17
8	Porovnání výběru volby kategorie B podle krajů. . . . .	18
9	Porovnání výběru volby kategorie B podle jednotlivých ročníků. . . . .	19
10	Porovnání výběru volby kategorie C podle krajů. . . . .	21
11	Porovnání výběru volby kategorie C podle ročníků. . . . .	22
12	Porovnání výběru volby kategorie C podle pohlaví. . . . .	23
13	Porovnání výběru volby kategorie D podle krajů. . . . .	24
14	Porovnání výběru volby kategorie D podle pohlaví. . . . .	25
15	Porovnání výběru volby kategorie E podle krajů. . . . .	26
16	Porovnání výběru volby kategorie E podle ročníků. . . . .	27
17	Porovnání výběru volby kategorie E podle pohlaví. . . . .	28
18	Porovnání výběru volby kategorie G podle krajů. . . . .	30
19	Porovnání výběru volby kategorie G podle pohlaví. . . . .	31
20	Porovnání výběru volby kategorie H podle krajů. . . . .	32
21	Porovnání výběru volby kategorie H podle jednotlivých ročníků. . . . .	33
22	Porovnání výběru volby kategorie H podle pohlaví. . . . .	34
23	Porovnání průměrů podle jednotlivých krajů. . . . .	35